

Beste raadsleden,

Hierbij deel ik graag de Armoedemonitor 2022 met u. Door de huidige torenhoge inflatie en de onbetaalbaar geworden energierekening zien we dat steeds meer huishoudens niet of nauwelijks meer rond kunnen komen. Zoals u weet, vindt het college dit een erg zorgelijke ontwikkeling en zetten we ons in om onze inwoners extra bij te staan en blijven we het Rijk aanspreken om met passende maatregelen te komen om mensen lucht te bieden en erger te voorkomen. Dat is de actualiteit. We hebben echter ook onze reguliere armoedemonitor waarin we de ontwikkeling rond minima in de gemeente volgen. De gebruikte gegevens dateren echter wel uit de jaren 2019 en 2020 waardoor dit onderzoek geen inzicht biedt in de actuele stand van zaken, maar alsnog wel relevante trends laat zien. Zo zien we dat het aantal kinderen in armoede licht afneemt ten opzichte van 2016, maar het aantal langdurige minima (4 jaar of langer) juist iets toeneemt. Verder toont het onderzoek aan dat minima minder sociale contacten hebben en minder tevreden met hun leven zijn dan niet-minima. Tevens wordt er aandacht besteed aan energiearmoede, waarbij de zogenaamde energiequote als indicator wordt gebruikt. De conclusies van deze monitor zijn voor het college niet verrassend en onderstrepen de noodzaak om de komende jaren er vol op in te zetten om mensen uit de armoede te halen. We zien namelijk dat dit op allerlei vlakken een positief effect heeft op inwoners. Vandaar dat we hier continu stappen in zetten door bijvoorbeeld de referteperiode van de individuele inkomenstoelage terug te brengen van 5 naar 2 jaar. In Q1 van 2023 komen we naar u toe met een collegebrief waarin we u uitgebreid zullen informeren over onze armoedeaanpak.

Met vriendelijke groet,

Eelco Eikenaar
wethouder

Armoedemonitor 2022

Huishoudens met weinig geld in de gemeente Groningen

Klaas Kloosterman
Juni 2022

www.os-groningen.nl

BASIS VOOR BELEID

Inhoud

Samenvatting	5
1 Mensen met weinig geld	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Wat zijn minima?	7
1.3 Hoe krijg je de situatie rond minima goed in beeld?	7
2 Ontwikkeling van armoedecijfers	9
2.1 Ontwikkeling minimahuishoudens	9
2.2 Groningen vergeleken met andere gemeenten	9
2.3 Groninger minima verdeeld over de kompaswijken	13
3 Minimahuishoudens nader bekeken	15
3.1 Kenmerken minima	15
3.2 Minima en soort huishouden	16
3.3 Belangrijkste inkomensbron minimahuishoudens	16
3.4 Inkomensniveau huishoudens in de gemeente Groningen	17
3.5 Achtergrondkenmerken van minimahuishoudens	18

3.6	Opleidingsniveau	18
3.7	Kinderen in minimahuishoudens	19
3.8	Overerfbare armoede	21
3.9	Inkomensondersteunende maatregelen	21
3.10	Gebruik Jeugdzorg en WMO, aanvragen Huur- en Zorgtoeslag	23
4	Armoede en welzijn	24
4.1	Van de minima heeft 34% moeite met rondkomen	24
4.2	Gezondheid	25
4.3	Tevredenheid (met het leven) en geluksgevoel	26
4.4	Sportgedrag en gebruik (culturele) voorzieningen	27
4.5	Minder sociale contacten en minder sociale steun	27
4.6	Tevredenheid over het meedoen in de samenleving	29
4.7	Armoede en isolement	30
4.8	Concluderend	32
4.9	Participatie van huishoudens met kinderen	32
5	Energiearmoede	34
5.1	Huishoudens met een energiequote van 8%	34

5.2 Huishoudens met een energiequote van 10%	35
5.3 Huishoudens met een energiequote van 12%	36
5.4 De invloed van stijgende energieprijzen	36
5.5 Lokale verschillen	37
Colofon	39

Samenvatting

In de Armoedemonitor 2022 kijken we naar de stand van de armoede in de gemeente Groningen. We spreken van armoede als iemand niet kan rondkomen van het beschikbare inkomen en daardoor uitsluiting ervaart op allerlei levensgebieden. Het al dan niet 'rond kunnen komen' verschilt natuurlijk per huishoudens; als richtlijn houden wij een inkomen aan van minder dan 110% van het wettelijk vastgesteld sociaal minimum. De groep huishoudens voor wie dit geldt, wordt verderop aangeduid als 'minima'.

Huishoudens

De totale groep minimahuishoudens in de gemeente Groningen is de afgelopen jaren iets gedaald. Binnen de totale groep minima neemt de groep langdurige minima (4 jaar of langer) dan weer iets toe.

Er zijn een aantal Groninger wijken waar het aandeel minimahuishoudens aanzienlijk hoger ligt dan gemiddeld. Dit zijn met name de kompaswijken De Hoogte, Indische Buurt, Selwerd, Paddepoel en de Oosterparkwijk.

Als we kijken naar de 'belangrijkste inkomstenbron' van huishoudens, valt op dat van de huishoudens die een eigen bedrijf runnen, meer huishoudens minima zijn dan niet minima.

Aandeel kinderen in armoede neemt af

Het aandeel kinderen in Armoede is licht gedaald: van 13,6% in 2016 naar 12,9% in 2019. Ongeveer één op de acht kinderen in de gemeente Groningen groeit dus op in armoede. Het aandeel kinderen uit gezinnen die langdurig met armoede te kampen hebben, is gedurende die periode stabiel gebleven.

Minima kunnen vaak slecht rondkomen

Ongeveer 23.000 inwoners van de gemeente hebben in 2020 meegedaan aan de Leefbaarheidsenquête van de gemeente Groningen. De resultaten van deze enquête hebben we uitgesplitst naar minima en niet minima. Van de minima zegt 34% 'moeilijk' of zelfs 'helemaal niet' rond te kunnen komen. Bij de niet minima is dit 4%.

Minima hebben minder sociale contacten dan niet minima

Minima hebben minder sociale contacten en kennen voor hun gevoel minder mensen met wie ze echt kunnen praten of aan wie ze hulp en advies kunnen vragen (sociale steun).

Minima zijn minder tevreden met hun leven

Minima zijn minder tevreden met hun leven, voelen zich minder gezond, hebben het gevoel minder grip te hebben op hun eigen leven en zijn minder tevreden over de wijze van meedoen in de samenleving.

De gevonden samenhang wijst niet per definitie op een oorzakelijk verband tussen aspecten van welbevinden en het hebben van weinig geld. Andere intermediaire factoren zoals gezondheid kunnen een grote rol spelen. Hiermee wordt bedoeld dat lichamelijke en/of geestelijke klachten ook kunnen leiden tot zowel het hebben van weinig geld (geen betaald werk) als een geringe mate van welbevinden.

Ook geldt dat (ondanks de gevonden verschillen) niet alle uitkomsten voor minima erg negatief zijn. Zo geeft bijvoorbeeld meer dan 80 procent aan hulp voor zichzelf te kunnen organiseren als dat nodig is.

Energiearmoede

Hoewel het geen permanent onderdeel is van de Armoedemonitor, besteden we dit jaar aandacht aan het fenomeen 'energiearmoede'. Door de snel stijgende energieprijzen zal het voor veel minima dit jaar lastig worden financieel rond te komen.

Energiearmoede beschrijft het verband tussen inkomen en de kosten van energie. Een indicator die landelijk wordt gebruikt bij het vaststellen van energiearmoede, is de zogenaamde energiequote: het bedrag van de energierekening gedeeld op het inkomen. Een hoge energiequote is voor minima meestal een groter punt van zorg dan voor niet minima. Hoge energiequota komen bij minimahuishoudens veel vaker voor dan bij niet minima. Daarnaast heeft een hoge energiequote voor minima meestal meer consequenties. Huishoudens met een gemiddeld of hoog inkomen kunnen het zich doorgaans gemakkelijker permitteren om bijvoorbeeld 10% van hun inkomen te besteden aan energie dan huishoudens met een laag inkomen. Bij de laatste groep huishoudens blijft dan absoluut gezien minder geld over om van te leven.

Door de stijgende energieprijzen dreigt een groot aandeel minimahuishoudens het slachtoffer te worden van energiearmoede (een energiequote van 10% of meer). Als de energieprijzen eind 2022 verdubbelen ten opzichte van 2019, is elk minimahuishouden met een energierekening rond de 60 euro (in 2019) in 2022 energiearm.

1 Mensen met weinig geld

1.1 Inleiding

We spreken van armoede als iemand niet kan rondkomen van het beschikbare inkomen en daardoor uitsluiting ervaart op allerlei levensgebieden.¹ In deze Armoedemonitor beschrijven wij de ontwikkeling van armoede in de gemeente Groningen.

Dit doen we aan de hand van een analyse van verschillende gegevensbestanden. Het gaat hier om een combinatie van gegevens van enerzijds het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en data van de gemeente Groningen. Van het CBS gebruiken we vooral gegevens omtrent het inkomen van huishoudens. Van de gemeente Groningen zijn de data afkomstig uit de Leefbaarheidsenquête (2020) en registraties van het gebruik van inkomensondersteunende maatregelen. In dit hoofdstuk zetten we uiteen welke methodiek we gebruiken en welke beperkingen hierbij gelden.

1.2 Wat zijn minima?

Bij het onderzoek naar armoede in de gemeente Groningen gebruiken we de volgende definitie: Een minima(huishouden) is een huishouden met inkomsten op maximaal 110% van het wettelijk vastgesteld sociaal minimum. Dit sociaal minimum komt ongeveer overeen met de hoogte van een bijstandsuitkering. Voor alleenstaanden, ouder dan 21, is de bijstandsnorm vastgesteld op 1.091 euro (inclusief vakantietoeslag), 110% hiervan is ongeveer 1.200 euro. Voor gehuwden en samenwonenden ligt de 110% norm op 1.715 euro. Voor pensioengerechtigden ligt de grens op het bepalen of iemand tot een

minimahuishouden behoort, op 110% van hun netto AOW-uitkering (1.347 euro).

Studenten(huishoudens) worden in de definitie van minima niet meegenomen. Dit ondanks het feit dat zij vaak ook weinig geld te besteden hebben. Personen die ingeschreven staan in het onderwijs, worden door het CBS gezien als (school)kinderen/studenten zonder inkomen. In vrijwel alle landelijke statistieken over minimahuishoudens worden studentenhuishoudens niet meegenomen. Vergelijkbaarheid met andere gemeenten is dus een extra reden deze groep inwoners van de gemeente niet in dit onderzoek te betrekken. Zou je studenten wel meenemen, dan zouden alle studentensteden flink stijgen op de ranglijst 'armste gemeenten'. Deze 'vertroebeling' van minimadata vinden veel beleidsmakers niet wenselijk.

1.3 Hoe krijg je de situatie rond minima goed in beeld?

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) stelt op basis van inkomensgegevens vast of iemand tot een minimumhuishouden behoort. Correcter geformuleerd: het CBS geeft aan of het jaarinkomen van een huishouden kleiner dan of gelijk is aan de 110% norm. In veel publicaties over armoede – met name die gebruikt worden voor benchmarkdoeleinden - wordt die norm aangehouden voor het bepalen van de minimapopulatie. Wij sluiten daarbij aan.

Voor het bepalen van de minimapopulatie maken we gebruik van:

1. Een door het CBS samengesteld Inkomensbestand; hierin staan onder meer gegevens omtrent de hoogte van het inkomen van huishoudens, de belangrijkste bron van inkomsten en allerlei achtergrondvariabelen van de betreffende huishoudens.

¹ <https://armoedegroningen.nl/wp-content/uploads/2020/03/Gemeente-Groningen-Toekomst-met-Perspectief.pdf>

We gebruiken hier het inkomensbestand dat is vastgesteld op 1-1-2020. In dit rapport gaat het daarom over de minimapopulatie van 2019.

Het CBS werkt met inkomensgegevens van de Belastingdienst. Cijfers over het inkomen van huishoudens komen altijd met enige vertraging tot stand. De cijfers geven daarom niet de meest recente situatie weer, maar wel een ontwikkeling.

2. Aan dit bestand is een zogenaamd regelingenbestand gekoppeld. Dit bevat gegevens, afkomstig van de gemeente Groningen, van mensen die in 2019 een inkomensondersteunende maatregel hebben ontvangen of gebruik gemaakt hebben van ondersteuning door de Groningse Kredietbank (GKB). Het bestand bevat gegevens over het toekennen van:
 - a. (Gedeeltelijke) kwijtschelding van gemeentelijke belastingen
 - b. Bijzondere bijstand
 - c. Een traject bij de GKB, of het gebruik maken van schuldhulpverlening
 - d. De Stadjerspas.

3. Data uit het Leefbaarheidsonderzoek dat Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen in de nazomer van 2020 heeft uitgevoerd in de gemeente Groningen. In deze enquête worden burgers gevraagd naar hoe ze hun fysieke (buurt) en sociale omgeving (contacten) ervaren. Daarnaast bevat de enquête vragen over hoe inwoners hun eigen situatie (gezondheid, welbevinden) beoordelen.

De drie genoemde bestanden zijn door het CBS geanonimiseerd en op basis van een betekenisloze sleutel aan elkaar gekoppeld. Daardoor zijn personen op geen enkele manier uit de bestanden te achterhalen. De resultaten van de Armoedemonitor zijn dan ook niet te herleiden tot individuen. Gegevens zijn alleen op groepsniveau beschikbaar gemaakt, zoals op buurt- en wijkniveau

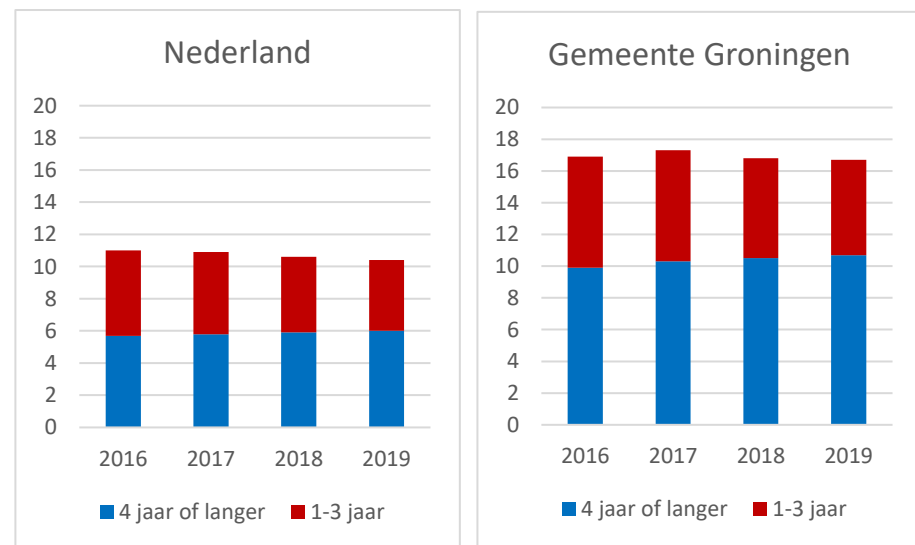
of leeftijdscategorie. Bovendien hanteert het CBS de stelregel dat een categorie minimaal 10 eenheden (personen/ huishoudens) bevat. Dit om zoals het CBS dit noemt, het 'risico op onthulling' te minimaliseren dan wel uit te sluiten. De analyses op deze geanonimiseerde bestanden zijn gedaan door de medewerkers van Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) Groningen.

2 Ontwikkeling van armoedecijfers

2.1 Ontwikkeling minimahuishoudens

In dit deel kijken we naar de ontwikkelingen in de minimapopulatie (110%) in de gemeente Groningen en vergelijken we die met de rest van Nederland. De gemeente Groningen heeft een lange traditie m.b.t. het publiceren van een Armoedemonitor. We verwijzen daar niet teveel naar. Dit doen we niet omdat we pas de laatste jaren (kunnen) werken met een goede dataset (CBS) die een compleet beeld van de minimapopulatie geeft. Daarnaast zijn in bijvoorbeeld figuur 1 alle minimacijfers herberekend, zodat ze te vergelijken zijn met de huidige gemeente Groningen (die van na de recentelijke gemeentelijke herindeling).

Figuur 1. Ontwikkeling huishoudens onder de 110% inkomensgrens in Nederland en de gemeente Groningen (CBS 2019)

Zowel in Nederland als in de gemeente Groningen is het aandeel minimahuishoudens de afgelopen drie jaar licht gedaald. In Nederland van 10,9% naar 10,4%. In Groningen van 17,3% naar 16,7% (17.000 huishoudens). Het minder goede nieuws is dat het aandeel langdurige minima (4 jaar of langer) binnen de totale groep minimahuishoudens wel toeneemt. In de gemeente Groningen – zie de blauwe balken – is dit aandeel licht toegenomen van 10,3% in 2017 naar 10,7% (9.500 huishoudens) in 2019.

Concluderend: het totale aandeel minimahuishoudens in de samenleving neemt enige tienden van procenten af, het aandeel langdurige minima binnen die totale groep wordt iets groter. Die stijging van het aandeel langdurige minima is in Groningen iets sterker dan in de rest van Nederland.

2.2 Groningen vergeleken met andere gemeenten

Jaren stond de gemeente Groningen in de top drie 'armste gemeenten' van Nederland. Daar is nu verandering in gekomen. De gemeentelijke herindeling (samenvoeging met Haren en Ten Boer) heeft daarbij een rol gespeeld. Haren en Ten Boer hebben relatief wat minder minima, hierdoor heeft de samengevoegde gemeente in zijn totaliteit ook iets minder minima en is Groningen dan ook wat gezakt op de lijst, zoals weergegeven in de tabel 1. De huidige stand van zaken is als volgt:

Tabel 1. Gemeenten met relatief veel minima (top 5, 2019)

	Gemeente	Percentage minima
1	Rotterdam	18,8%
2	Amsterdam	16,9%
3	Arnhem	16,9%
4	Groningen	16,7%
5	Heerlen	16,6%

Rotterdam heeft als gemeente in 2019 duidelijk de hoogste 'minimadichtheid'. Het aandeel minima in de andere vier gemeenten in de top 5 is vrijwel gelijk.

In tabel 2 staat op kompaswijkniveau het aantal minima (+ percentage) weergegeven. Daarnaast het aantal en aandeel langdurige minima (4 jaar of langer), het aantal en aandeel kinderen binnen minimahuishoudens en tot slot het aantal en aandeel kinderen binnen huishoudens uit de categorie langdurige minima.

Tabel 2. Minimahuishoudens en kinderen in minimahuishoudens per kompaswijk gemeente Groningen (2019). Cellen met aantallen kleiner dan 10 worden niet getoond.

Toelichting: In de onderstaande tabel maakt het aantal minimahuishoudens dat tenminste vier jaar tot de minima behoort (410 in de Hoogte), deel uit van de groep die tenminste een jaar tot de minima behoort (700). Meer dan de helft van de huishoudens is in De Hoogte dus langer dan vier jaar minima.

Wijk	Aantal huishoudens	Aantal minima 1 jaar	Percentage minima 1 jaar	Aantal minima 4 jaar	Percentage minima 4 jaar	Aantal minima kinderen 1 jaar	Percentage minima kinderen 1 jaar	Aantal minima kinderen 4 jaar	Percentage minima kinderen 4 jaar
De Hoogte	2.140	700	33%	410	19%	260	43%	140	23%
Indische buurt	4.140	1.280	31%	730	17%	320	34%	190	20%
Selwerd	2.540	680	27%	410	16%	330	37%	220	25%
Paddepoel	4.710	1.240	26%	740	16%	370	24%	220	14%
Oosterparkwijk	6.440	1.670	26%	1.020	16%	410	29%	230	16%
Kostverloren	1.160	300	26%	180	15%	50	25%	20	10%
Vinkhuizen	4.780	1.130	24%	670	14%	430	25%	240	14%
Tuinwijk	780	180	23%	100	13%	30	15%	20	10%
De Wijert	2.660	590	22%	350	13%	240	33%	130	18%
Beijum	5.843	1.290	22%	810	14%	470	18%	310	12%
Binnenstad-oost	1.780	360	20%	180	10%				
Hortusbuurt-Ebbingekwartier	2.270	420	19%	200	9%				
Lewenborg	4.060	750	18%	510	13%	390	21%	270	15%
Corpus den Hoorn	2.440	450	18%	280	11%	100	19%	60	11%
Oosterpoort	2.470	450	18%	270	11%	30	9%	10	5%
Binnenstad	5.170	920	18%	380	7%	30	10%	10	3%
Oranjebuurt	1.290	220	17%	130	10%	40	11%	30	7%
Rivierenbuurt	2.220	240	15%	170	8%	30	11%	20	7%
Badstraten-Zeeheldenbuurt	1.650	250	15%	100	6%				
Helpman-Sterrebosbuurt	3.200	460	14%	210	6%	40	5%	20	2%
Grunobuurt	1.030	140	13%	60	6%				
Noorderplantsoenbuurt	1.700	220	13%	110	6%				
Hoogkerk	3.290	410	12%	250	8%	200	13%	110	7%
Meerdorpen	560	70	12%	40	8%				
Professorenbuurt	2.480	300	12%	130	5%	30	5%	10	2%

Wijk	Aantal huishoudens	Aantal minima 1 jaar	Percentage minima 1 jaar	Aantal minima 4 jaar	Percentage minima 4 jaar	Aantal minima kinderen 1 jaar	Percentage minima kinderen 1 jaar	Aantal minima kinderen 4 jaar	Percentage minima kinderen 4 jaar
Hoornsemeer	2.250	270	12%	180	8%	20	4%	10	2%
Buitenhof-De Kring	830	100	12%	70	8%	50	8%	30	5%
Schildersbuurt	2.150	240	11%	60	3%				
Oosterhoogebrug-Ulgersmaborg	1.930	200	10%	120	6%	70	9%	40	6%
Laanhuizen	650	60	9%	20	3%				
Oosterhaar	2.110	160	8%	90	4%	60	5%	20	2%
Herewegbuurt	630	50	7%	20	3%				
Ten Boer	2.940	210	7%	100	3%	110	7%	40	2%
Haren	5.370	370	7%	180	3%	70	3%	30	1%
Coendersborg	1.440	80	6%	30	2%				
Glimmen-Onnen-Noordlaren	1.210	60	5%	30	2%				
Nieuw-zuid	1.640	80	5%	30	2%				
De Wijert-zuid	1.410	60	4%	30	2%				
De Held-Hoendiep	1.110	50	4%	20	2%				
Nieuw-oost	1.000	11	1%						

2.3 Groninger minima verdeeld over de kompaswijken

In tabel 2 (zie hierboven) staan de kompaswijken met, van hoog naar laag gesorteerd, de daar wonende minimahuishoudens. Het **aantal huishoudens** in de tabel is **exclusief** studenten.

Gemiddeld in de gemeente is 17% van de huishoudens een minimahuishouden. 11% is dat al vier jaar of langer. Van de minima is relatief een groot deel langdurig minima (minimaal 4 jaar) in Paddepoel, Oosterparkwijk en Beijum.

Het percentage minima is het hoogst in De Hoogte (33%). In deze wijk is 19% van alle huishoudens al 4 jaar of langer (langdurig) minima. Het percentage minimakinderen in de Hoogte is met 43% het hoogste.

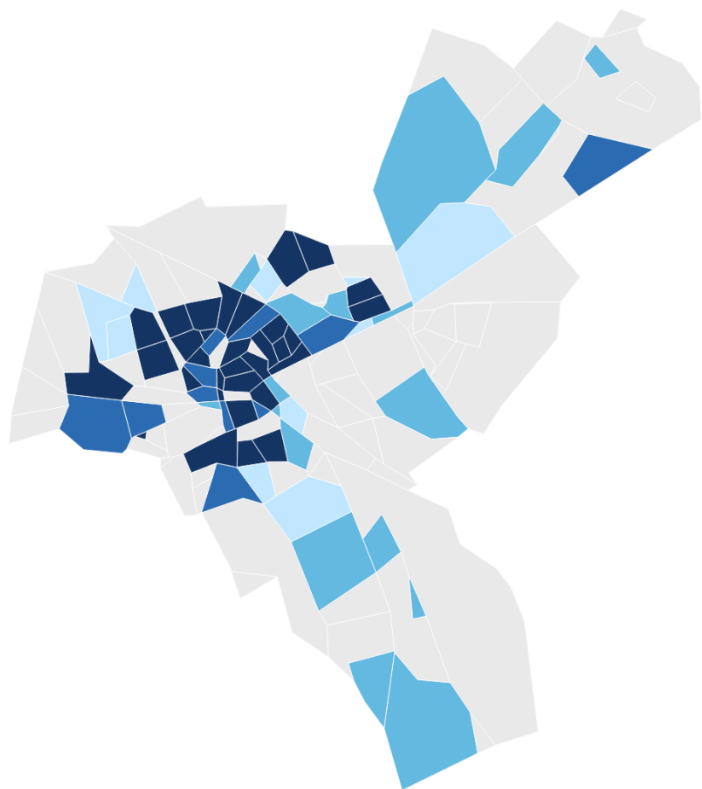
Op de volgende pagina zijn de minimapopulaties door het CBS in een tweetal figuren weergegeven.

Deze figuren zijn afkomstig van het dashboard:

<https://dashboards.cbs.nl/v3/Armoedescan/>

Door het aanklikken van de bovenstaande link wordt het dashboard geactiveerd. De lezer kan dan kiezen voor – in dit geval - de gemeente Groningen. Bij elk overzicht moet een inkomensgrens worden aangegeven. De gemeente Groningen gebruikt vooral 110% en 120% (van het sociaal minimum). Zo zijn veel van de inkomensondersteunende maatregelen bedoeld voor huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

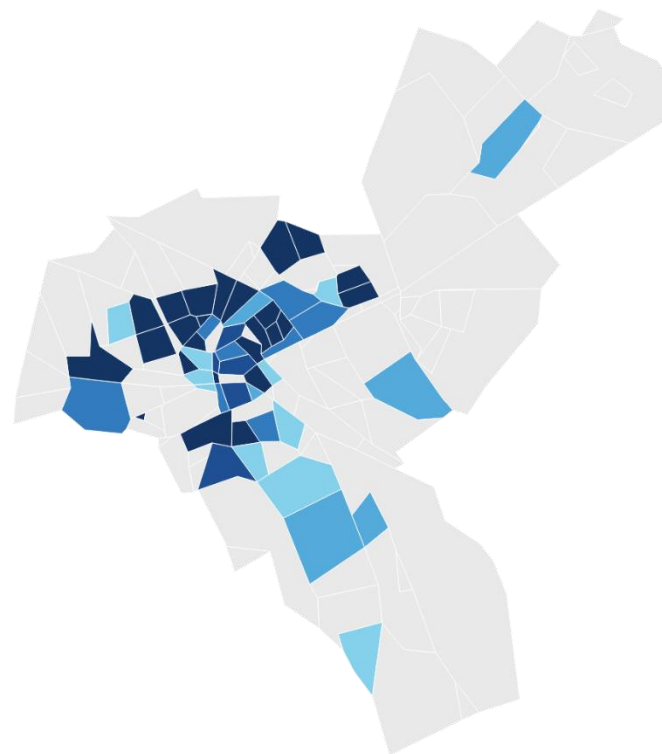
Huishoudens met inkomen tot 110% van het sociaal minimum in Groningen, 2019

110% van het sociaal minimum (%)

Onbekend	tot 5%	5 tot 10%	10 tot 15%	groter dan 15%
----------	--------	-----------	------------	----------------

Huishoudens met inkomen tot 110% (langdurig) van het sociaal minimum in Groningen, 2019

110% (langdurig) van het sociaal minimum (%)

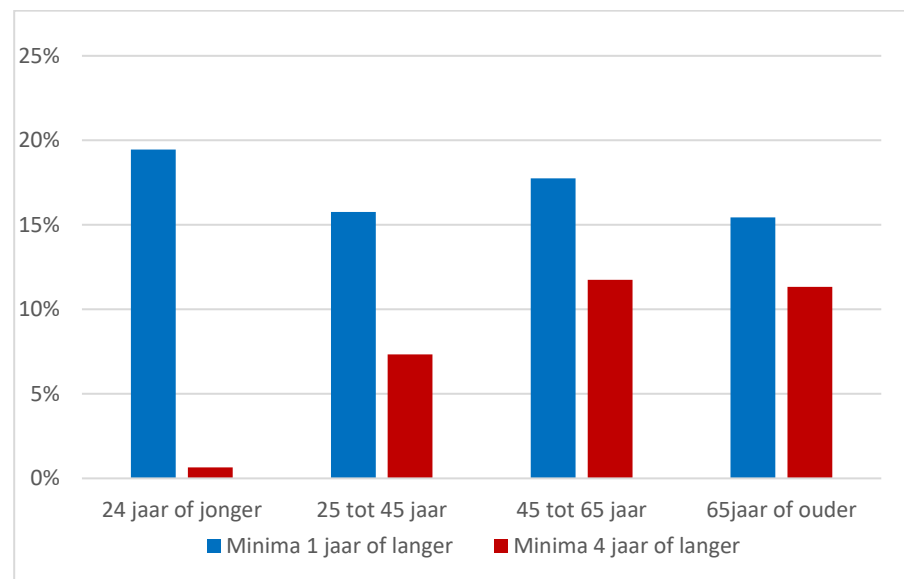
Onbekend	tot 2%	2 tot 4%	4 tot 6%
6 tot 8%	8 tot 10%	groter dan 10%	

3 Minimahuishoudens nader bekeken

3.1 Kenmerken minima

De figuur hiernaast laat het aandeel minima per leeftijdsgroep zien. Het gaat hierbij om de leeftijd van de 'hoofdkostwinner' van het betreffende huishouden, in veel gevallen de oudste bewoner. De blauwe balk toont het percentage minima per leeftijdsgroep. Zo is bijvoorbeeld van alle huishoudens waarvan de hoofdkostwinner jonger is dan 25 jaar, 19% minima. Dat is een vrij fors aandeel. Voor de duidelijkheid: studenten doen niet mee bij het bepalen van minimahuishoudens. De rode balk toont het aandeel langdurige minima (4 jaar of langer) binnen de totale groep: de blauwe balk. Dit aandeel is binnen de groep tot en met 24 jaar beperkt. Op zich is het niet zo vreemd dat minima jonger dan 24 jaar nog geen vier jaar minima zijn. De samenstelling van minimahuishoudens door het CBS geeft voor deze leeftijdscategorie wel een kleine vertekening. Een kind dat zijn hele leven in een minimagezin heeft gewoond, wordt immers als hij/zij een zelfstandig huishouden gaat voeren – en als persoon nog steeds weinig geld te besteden heeft - gezien als recente minima, terwijl hij/zij dat feitelijk zijn/haar hele leven al is.

Figuur 5. Percentage minima per leeftijdsgroep, gemeente Groningen (2019)

Voor de verschillende leeftijdscategorieën varieert het aandeel minima tussen de 15 en 19 procent. Als we kijken naar langdurige minima (4 jaar of langer), zien we grote verschillen. Vanaf de leeftijdscategorie '25 tot 45 jaar' neemt het aandeel langdurige minima fors toe. In zijn algemeenheid: hoe ouder, hoe groter het aandeel langdurige minima binnen de minimapopulatie.

3.2 Minima en soort huishouden

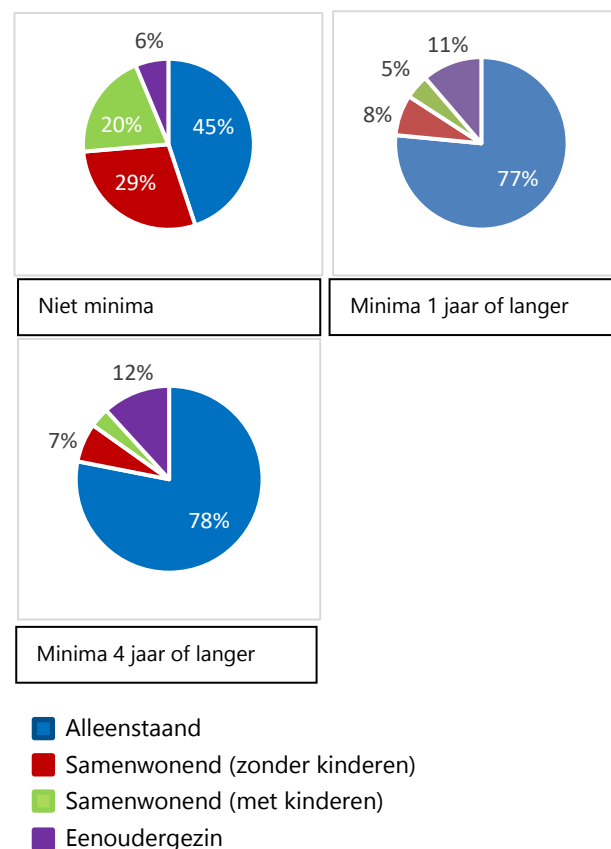
De cirkeldiagrammen hiernaast geven de verdeling weer van de huishoudsamenstelling bij minima en niet minima in de gemeente Groningen.

Bij de groep niet minima zien we dat ongeveer de helft van de huishoudens bestaat uit samenwonenden (al dan niet met kinderen). Binnen minimahuishoudens is er relatief vaker sprake van alleenstaanden en vooral ook van eenoudergezinnen. De verschillen tussen de groepen minima 1 jaar of langer en minima 4 jaar of langer zijn klein.

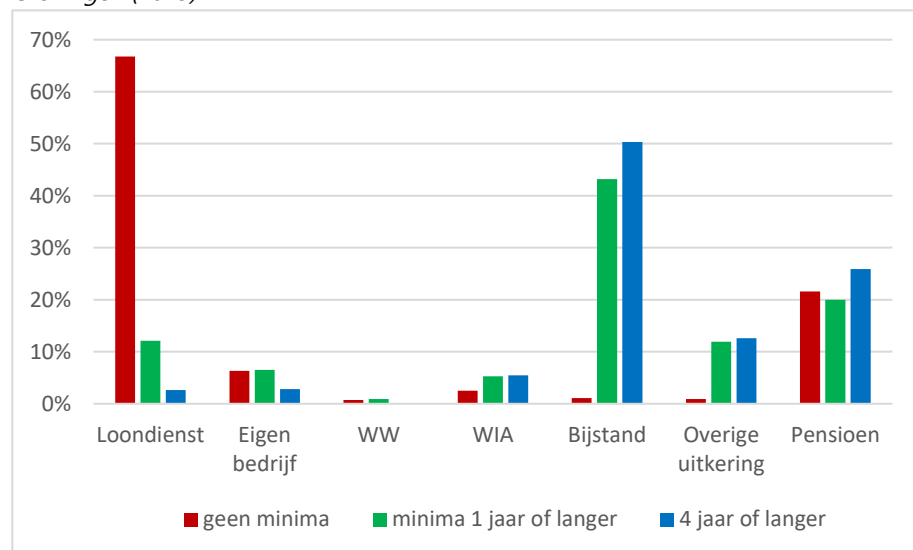
3.3 Belangrijkste inkomensbron minimahuishoudens

Alle huishoudens in de gemeente Groningen hebben 'een belangrijkste bron van inkomsten' in een bepaald kalenderjaar. Voor de meeste huishoudens komen die inkomsten uit betaald werk, uit 'Loondienst' of uit een 'Eigen bedrijf'. Zo is voor 67% van de niet minima het werken voor een baas (Loondienst) de belangrijkste bron van inkomsten. Veel minima leven van een Bijstandsuitkering of een Pensioen. In de groep minimahuishoudens is het aandeel huishoudens met een eigen bedrijf, inclusief ZZP-ers, groter dan bij de niet minima. Een overzicht van de belangrijkste bron van inkomsten staat op pagina 17.

Figuur 6. Huishoudsamenstelling, gemeente Groningen (2019)

Figuur 7 Belangrijkste bron van inkomsten van huishoudens in de gemeente Groningen (2019)

In de Armoedescan van het CBS (<https://dashboards.cbs.nl/v3/Armoedescan/>) kunnen we de ontwikkeling van deze ‘belangrijkste bron van inkomsten’ voor minimahuishoudens in Groningen over de jaren heen goed volgen. Die verdeling over de diverse categorieën blijkt behoorlijk constant.

Niet minima

Voor twee derde van de niet minima vormen de inkomsten uit loondienst dus de belangrijkste inkomstenbron. Oudere niet minima verwerven hun inkomen vooral via de AOW en een eventueel pensioen.

Minima

Als we ‘Loondienst’ en ‘Inkomsten uit eigen bedrijf’ bij elkaar optellen (samen 19%), blijkt dat voor een op de vijf minimahuishoudens betaald werk de belangrijkste inkomstenbron is. Voor iets minder dan de helft (43%) is Bijstand de belangrijkste bron van inkomsten.

Langdurige minima (4 jaar of langer)

Bij deze groep is de Bijstandsuitkering (50%) ook duidelijk de belangrijkste inkomstenbron, gevolgd door Pensioen/AOW (26%).

3.4 Inkomensniveau huishoudens in de gemeente Groningen

Het onderscheid tussen minima- en niet minimahuishoudens wordt getrokken op 110% van het sociaal minimum. Beneden die grens is er nog veel diversiteit. Een minimuminkomen net beneden de 110% is natuurlijk wel wat anders dan een inkomen op bijvoorbeeld 80% van het sociaal minimum. Vandaar onderstaand overzicht.

Tabel 3. Inkomensverdeling minimahuishoudens in de gemeente Groningen (2019)

	Minima 1 jaar of langer	Minima 4 jaar of langer
< 80%	12%	6%
80% - 90%	5%	3%
90% - 100%	25%	24%
100% - 110%	58%	67%
Totaal	100%	100%

In de bovenstaande tabel zien we dat 12% van de minimahuishoudens een inkomen heeft lager dan 80% van het sociaal minimum. Over de achtergrond van deze huishoudens met een zeer laag inkomen is op dit moment nog weinig bekend. Waarschijnlijk spelen schulden en schuldsanering een rol. Ook

weten we dat niet iedereen bekend is met- of toegang heeft tot de mogelijkheden om het inkomen aan te vullen door bijvoorbeeld inkomensondersteunende maatregelen of een aanvullende uitkering. Een zeer laag inkomen komt vooral voor bij mensen die nog niet zo lang minima zijn. Het zou goed kunnen dat dit vooral kleine zelfstandigen (ZZP-ers) zijn. Huishoudens met een bijstandsuitkering zitten immers in zijn algemeenheid – gezien de hoogte van die uitkering – rond de 110% van het sociaal minimum.

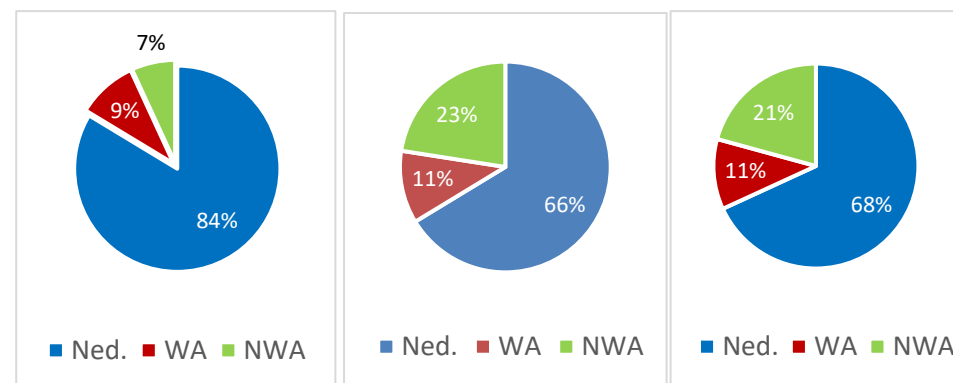
Uit landelijke cijfers van het CBS blijkt dat in de groep met een zeer laag inkomen, jongeren (tot 25 jaar) en eenoudergezinnen oververtegenwoordigd zijn.²

3.5 Achtergrondkenmerken van minimahuishoudens

Zestien procent van de niet minimahuishoudens in de gemeente Groningen heeft een niet-Nederlandse achtergrond. Laatsgenoemde groep bestaat uit eerste en tweede generatie huishoudens met een westerse (WA) of niet-westerse (NWA) achtergrond. De achtergrond van een huishouden wordt daarbij gelijkgesteld aan de achtergrond van de hoofdkostwinner (CBS) binnen dat huishouden.

In de gemeente Groningen zien we de volgende verdeling:

Figuur 8 Achtergrond van huishoudens in de gemeente Groningen 2019. Respectievelijk niet minima, minima 1 jaar of langer en langdurige minima (4 jaar of langer)

Het aandeel huishoudens met een westerse achtergrond is voor de drie categorieën min of meer gelijk. Het aandeel met een niet-Wwesterse achtergrond is onder de minima echter beduidend groter. Opvallend daarbij is dat dat aandeel onder langdurige minima (4 jaar of langer) dan weer iets lager uitvalt dan bij de andere minima.

Daaruit zou je de conclusie kunnen trekken dat niet-westerse minima relatief minder lang minima zijn. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat een flink deel van de niet-westerse minima nog te kort in Nederland is om überhaupt tot de groep langdurige minima te kunnen behoren.

3.6 Opleidingsniveau

Het gemiddelde opleidingsniveau van minima is lager dan van niet minima. Dat is goed te zien in onderstaande tabel. Ongeveer een op de drie niet minima is hoog opgeleid. Bij minima is dat bijna een op de vijf en bij langdurige

² <https://opendata.cbs.nl/statline#/CBS/nl/dataset/70738ned/table?ts=1660574349814>

minima bijna een op de tien. Het aandeel laagopgeleiden is in procentpunten bij langdurige minima het dubbele van de niet minima.

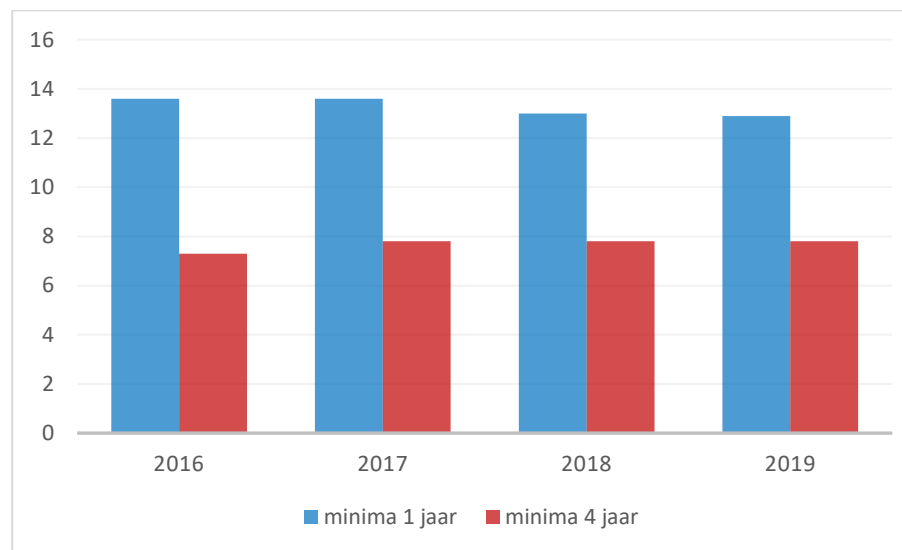
Tabel 4. Opleidingsniveau van inwoners in de gemeente Groningen (2019)³

	Onb.	Laag	Midden	Hoog
Niet minima	24%	23%	21%	32%
Minima 1 jaar of langer	17%	39%	26%	18%
minima 4 jaar of langer	19%	47%	23%	11%

3.7 Kinderen in minimahuishoudens

In 2019 leeft 12,9% van alle kinderen in de gemeente Groningen in een minimahuishouden. Een deel van die kinderen (7,8%) maakt onderdeel uit van een huishouden dat al 4 jaar of langer moet zien rond te komen van een minimuminkomen. Hiermee leven in Groningen relatief gezien meer kinderen in een minimahuishouden dan gemiddeld in Nederland. Ter vergelijking: voor het hele land gelden de volgende percentages: kinderen ten minste 1 jaar minima (7,9%), kinderen 4 jaar of langer minima (3,9%).

Figuur 9. Aandeel kinderen in Groningen dat onderdeel uitmaakt van een minimahuishouden (2016 - 2019)

We zien dat het totale aandeel kinderen 'dat in armoede leeft' in Groningen afneemt, maar dat het aandeel kinderen dat langdurig (4 jaar of meer) in een minimahuishouden leeft, na een lichte stijging in 2017 de laatste drie jaar constant blijft (7,8%).

In de onderstaande tabel kijken we naar een aantal achtergrondvariabelen van kinderen uit minimahuishoudens.

³ Laag = basisonderwijs, het vmbo, mbo-1, midden = havo/vwo, mbo-2, mbo-3, mbo-4, hoog = hbo, wo.

Tabel 5. Kinderen uit minimahuishoudens naar achtergrondkenmerken in de gemeente Groningen (2020 bron: CBS Statline)

	Minima 1 jaar of langer		Minima 4 jaar of langer	
	aantal	perc.	aantal	perc.
Nederlands	1.800	7%	1.100	4%
Westers	400	13%	200	8%
Niet-westers	1.800	36%	1.100	26%
Eenoudergezin	2.800	39%	1.700	26%
Paar met kinderen	1.200	5%	700	3%
Loondienst	400	2%	200	1%
Eigen bedrijf	200	5%		1%
Bijstandsuitkering	3.200	79%	2.100	61%

Achtergrond

Meer dan een derde van de kinderen (36%) uit huishoudens met een niet-westerse achtergrond groeit op in een minimahuishouden. Bij kinderen met een Nederlandse achtergrond is dat zeven procent. Het aandeel kinderen (1.100/1.800) met een niet-westerse achtergrond dat langdurig deel uitmaakt van een minimahuishouden, is gelijk aan het aandeel kinderen met een Nederlandse achtergrond (1.100/1.800).

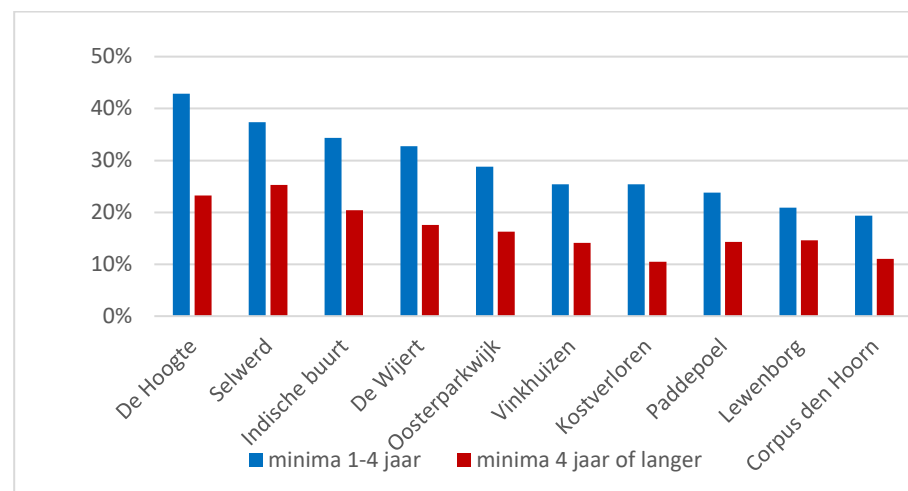
Samenstelling huishouden

Van de kinderen uit eenoudergezinnen groeit 39% op in een minimahuishouden. Van de kinderen die opgroeien in gezinnen bij wie een bijstandsuitkering de belangrijkste bron van inkomsten is, leeft 79% in een minimahuishouden.

Buurten met relatief veel kinderen in minimagezinnen

In figuur 10 zien we de tien kompasbuurten in de stad met relatief de meeste minimakinderen. Zie verder ook tabel 2 op pagina 11.

Figuur 10. De tien kompasbuurten in de gemeente Groningen met relatief de meeste minimakinderen (2019)

In de Hoogte wonen relatief de meeste minimakinderen, 43 procent. Van die 43 procent leeft meer dan de helft (23 procent) langdurig in armoede. Het grootste aandeel kinderen dat langdurig in armoede leeft, woont in Selwerd; een op de vier kinderen.

In Paddepoel en Lewenborg wonen ook relatief veel minimakinderen in huishoudens die vier jaar of langer met armoede te maken hebben.

3.8 Overerfbare armoede

Een van de speerpunten binnen het Groninger armoedebeleid is het doorbreken van de intergenerationele armoede. Daarbij wil de gemeente zoveel mogelijk voorkomen dat óók de kinderen van kinderen uit minimagezinnen weer in armoede opgroeien.

Of de gemeente Groningen succesvol is in dit streven, valt op basis van het databestand dat we gebruiken voor de analyses bij deze Armoedemonitor, niet te zeggen. Daarvoor moet je verder 'terug in de tijd' en moet je vaststellen welke ouders van de volwassenen in de huidige minimapopulatie ook minima waren.

3.9 Inkomensondersteunende maatregelen

Inkomensondersteunende maatregelen zijn bedoeld om minima te ondersteunen bij onverwachte kosten en/of het participeren in de samenleving. Er zijn verschillende regelingen, soms voor bepaalde groepen minima (bijvoorbeeld gezinnen met kinderen), soms bedoeld voor bepaalde situaties (Bijzondere Bijstand). Wij kijken hier naar een viertal regelingen, te weten:

- (Gedeeltelijke) kwijtschelding van gemeentelijke belastingen
- Bijzondere bijstand
- Een traject bij de GKB of het gebruik maken van schuldhulpverlening
- De Stadjerspas.

We zijn geïnteresseerd in het gebruik van deze regelingen door de verschillende groepen minima. De regelingen a. en d. staan in principe open voor alle minima. De regelingen b. en c. zijn vooral bedoeld voor minima – en soms ook voor niet minima – die daar door bepaalde omstandigheden recht op hebben. Daar komen we verderop nog op terug.

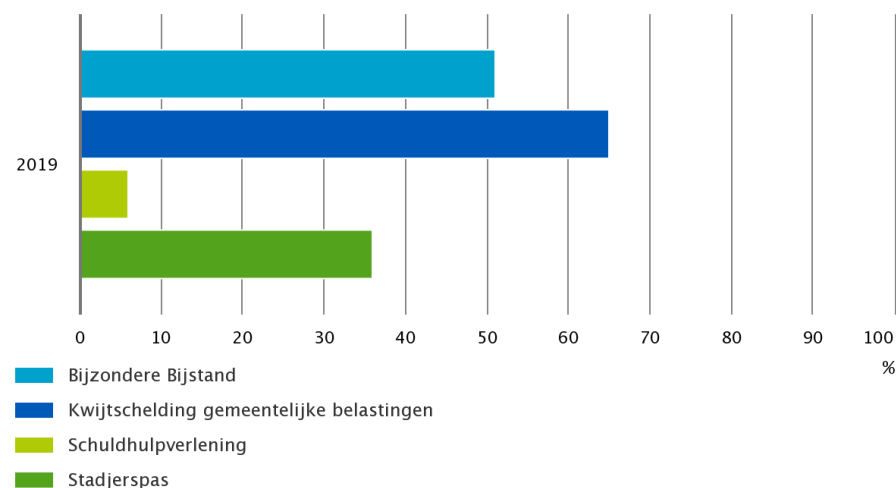
Armoedescan

Het CBS heeft in samenspraak met gemeenten de zogenaamde 'Armoedescan'

ontwikkeld (zie ook paragraaf 2.3). Dit is ook een soort Armoedemonitor, maar dan voor alle gemeenten in Nederland. Deze Armoedescan heeft de vorm van een dashboard en is te bereiken via de onderstaande link: <https://dashboards.cbs.nl/v3/Armoedescan/>

In de onderstaande download vanuit de Armoedescan zien we het gebruik van de vier genoemde inkomensondersteunende maatregelen in de gemeente Groningen.

Bereik regelingen van huishoudens in Groningen, 2016–2019

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is aan 65 procent van de minima huishoudens toegekend. De enige referentiegemeente binnen de Armoedescan is op dit moment Den Haag; daar werd de kwijtschelding aan 55 procent toegekend.

Het gebruik van de Stadjerspas lijkt met 36 procent tegen te vallen. Nadat de cijfers over het gebruik in 2019 bekend werden, zijn die voorgelegd aan het

Bureau Stadspas. Het bureau geeft aan dat er sindsdien een een significante verhoging in de uitgifte van het aantal passen valt waar te nemen.

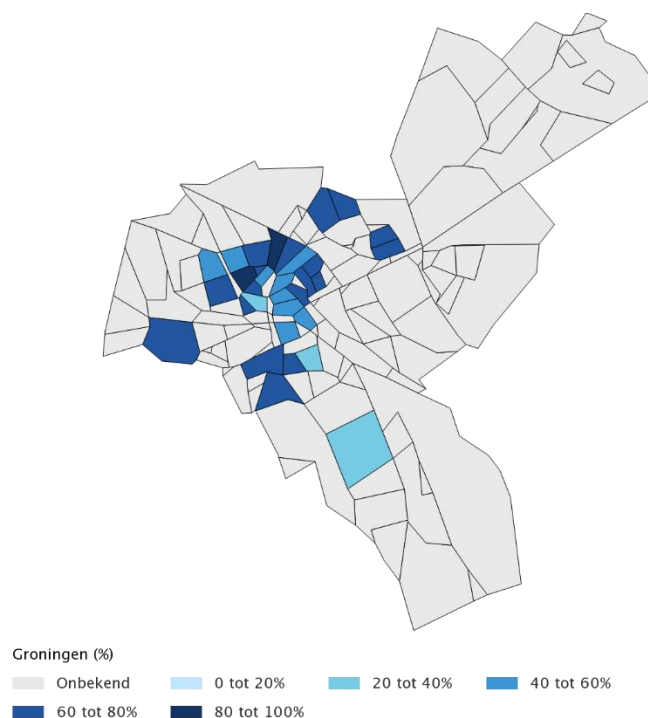
Belangrijkste bron van inkomsten

Als we kijken naar de belangrijkste bron van inkomsten, blijkt dat minima met een bijstandsuitkering veel vaker inkomensondersteunende maatregelen aanvragen dan bijvoorbeeld minima in loondienst of met een eigen bedrijf.

Lokale verschillen

In de figuur hiernaast zien we hoe de kwijtschelding van belastingen op buurtniveau wordt aangevraagd.

Bereik Kwijtschelding gemeentelijke belastingen in Groningen, 2019

Ook voor de overige maatregelen is een vergelijkbaar kaartje te downloaden. Zie daarvoor <https://dashboards.cbs.nl/v3/Armoedescan/>

In zijn algemeenheid geldt, dat in gebieden met relatief veel minima (Selwerd, de Hoogte, Beijum, Lewenborg, Oosterpark) het gebruik van de regelingen binnen die minimapopulaties ook relatief hoog is.

Achtergrondkenmerken

Interessant is ook te vermelden dat het gebruik van (alle) regelingen onder minimahuishoudens met een niet-Nederlandse achtergrond het hoogst is. Ook bij minima-eenoudergezinnen ligt het gebruik van regelingen iets hoger. De Stadspas wordt relatief het minst gebruikt door jongeren (24 jaar of jonger) en ouderen (65 jaar of ouder). De jonge minimahuishoudens vragen ook de andere regelingen het minst vaak aan.

Onverwacht gebruik van regelingen

Elke inkomensondersteunende maatregel kent een aantal criteria met betrekking tot het aanvragen ervan. Soms is een regeling toegankelijk voor de hele groep huishoudens met een inkomen beneden een bepaald niveau (kwijtschelding gemeentelijke belastingen). Soms is een regeling gekoppeld aan een bepaald inkomensniveau én een speciale omstandigheid, bijvoorbeeld het moeten doen van een extra (onvoorziene) noodzakelijk geachte uitgave (Bijzondere Bijstand).

De gemeente Groningen probeert ervoor te zorgen dat de inkomensondersteunende maatregelen ten goede komen aan de mensen voor wie ze bedoeld zijn. Om te kijken of dat lukt, hebben we een overzicht van de verstrekte middelen afgezet tegen de financiële situatie van een huishouden, een handig hulpmiddel. Die informatie staat in de volgende tabel.

Tabel 6. Toekenning van inkomensondersteunende maatregelen bij de verschillende inkomenscategorieën, gemeente Groningen (2019)

	SP	SH	KW	BB
Niet minima	5%	1%	3%	3%
Minima 1 jaar	33%	7%	37%	28%
Minima 4 jaar	43%	6%	64%	65%

SP = Stadjerspas SH = Schuldhulpverlening

KW = Kwijtschelding gem. belastingen BB= Bijzondere Bijstand

Voor de langdurige minima maken gebruik van de Stadjerspas (43%) en de Kwijtschelding gemeentelijke belastingen (64%). Het aandeel niet minima dat gebruikmaakt van beide regelingen, is verwaarloosbaar. Zeker omdat een deel van de huishoudens die door het CBS op basis van het jaarinkomen als niet minima zijn ingedeeld, bij aanvraag van een regeling bij de gemeente wel degelijk als minima (bijvoorbeeld op dat moment bijstandsgerechtigd) bekend waren.

3.10 Gebruik Jeugdzorg en WMO, aanvragen Huur- en Zorgtoeslag

Het CBS verzamelt ook gegevens omtrent Jeugdzorg, WMO, Huur- en Zorgtoeslag. Hieronder een overzicht van het gebruik in de gemeente Groningen.

Tabel 7. Jeugdzorg- en WMO gebruik, aanvragen Zorg- en Huurtoeslag minimahuishoudens in de gemeente Groningen (2019)

	Jeugdzorg	WMO	Huurtoeslag	Zorgtoeslag
Minima	5%	26%	80%	95%
Minima 4 jaar of langer	5%	31%	90%	98%

Net als in andere gemeenten is het gebruik van de Huur- en Zorgtoeslag bij met name langdurige minima (4 jaar en langer) erg hoog. Zeker als je je realiseert dat die toeslag wel door de potentieel rechthebbende moet worden aangevraagd.

Langdurige minima maken iets meer gebruik van WMO-voorzieningen.

4 Armoede en welzijn

Elke twee jaar wordt in de gemeente Groningen de Leefbaarheidsenquête uitgezet. In de tweede helft van 2020 kregen alle inwoners van 18 jaar en ouder via de post een uitnodiging de enquête in te vullen. Ruim 23.000 inwoners gaven daar gehoor aan. Het CBS heeft deze gegevens voor ons geanonimiseerd en aan inkomensdata gekoppeld. Wij keken in hoeverre minima en niet minima verschillen op enquêteonderdelen als ervaren gezondheid, gevoelens van welbevinden, het gevoel regie te hebben over het eigen leven en het al dan niet hebben van vrienden en kennissen die je kunt vragen om hulp of advies.

4.1 Van de minima heeft 34% moeite met rondkomen

Aan de deelnemers van de enquête werd gevraagd of het huishouden waarvan zij deel uitmaken, kon rondkomen. Bij de groep niet minima gaf 4% aan dat dat 'moeilijk was' of zelfs dat men 'helemaal niet kon rondkomen'. Bij de minima was dit aandeel veel groter: 34%. Als we de minima opsplitsen in de groepen 1 tot 4 jaar minima en 4 jaar of langer (langdurige minima), dan zijn de percentages respectievelijk 29% en 37%. Hoe langer minima, des te moeilijker kunnen huishoudens gemiddeld gezien rondkomen. We kunnen dus op basis van deze gegevens in ieder geval niet spreken van gewenning in het omgaan met weinig geld.

In dit kader is het wel interessant om te kijken of langdurige minima vaker te maken hebben met schulden. Dat is niet het geval, zie tabel 6.

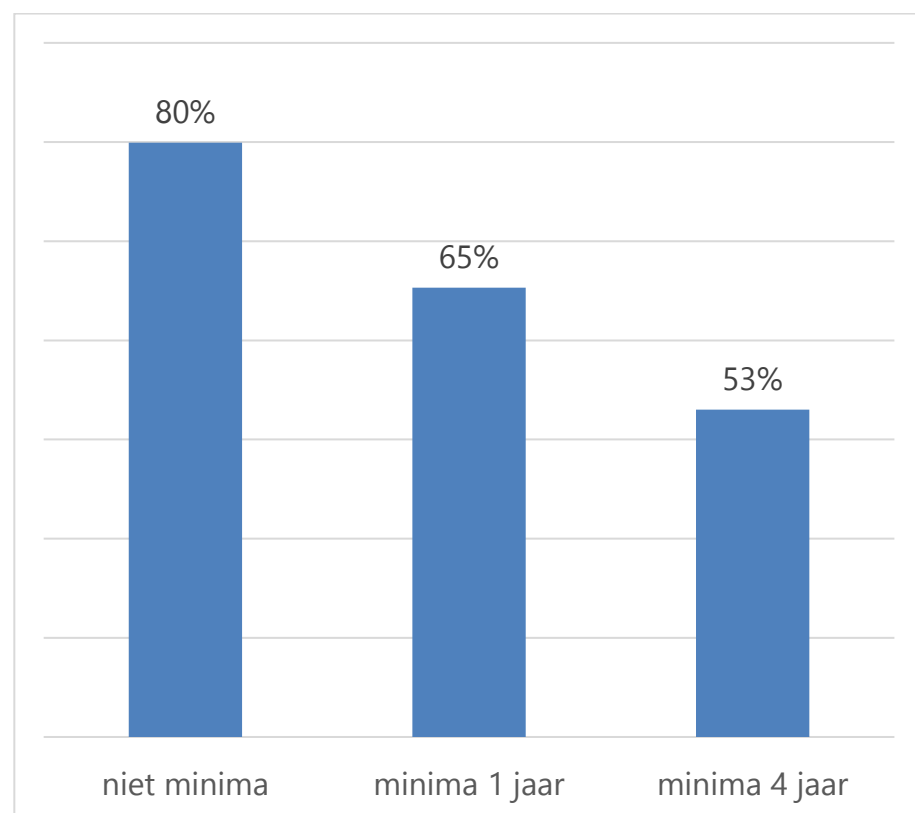
Andere indicatoren

In de rest van dit hoofdstuk kijken we naar de verschillen tussen minima en niet minima als het gaat om gezondheid, het gebruik van voorzieningen, sociale contacten en welbevinden.

4.2 Gezondheid

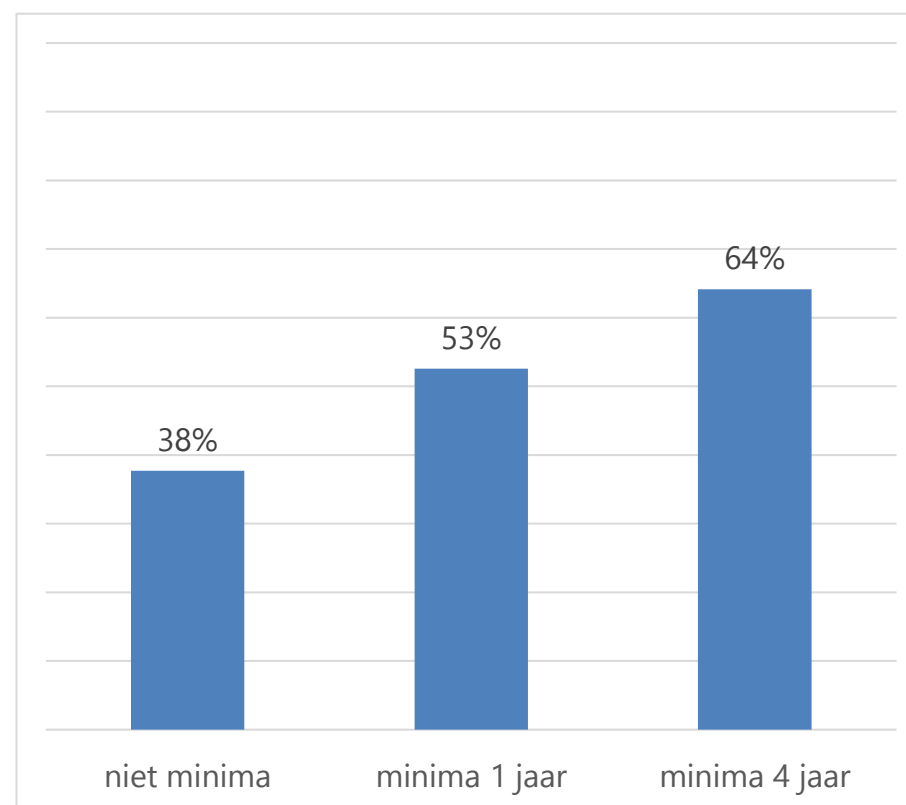
De eigen ervaren gezondheid wordt regelmatig gezien als samenhangend met armoede. We vroegen de inwoners van de gemeente Groningen in hoeverre zij over een goede gezondheid beschikken en in hoeverre ze naar eigen zeggen last hebben van lichamelijke en/of geestelijke beperkingen.

Figuur 13. Percentage dat aangeeft over een (zeer) goede gezondheid te beschikken

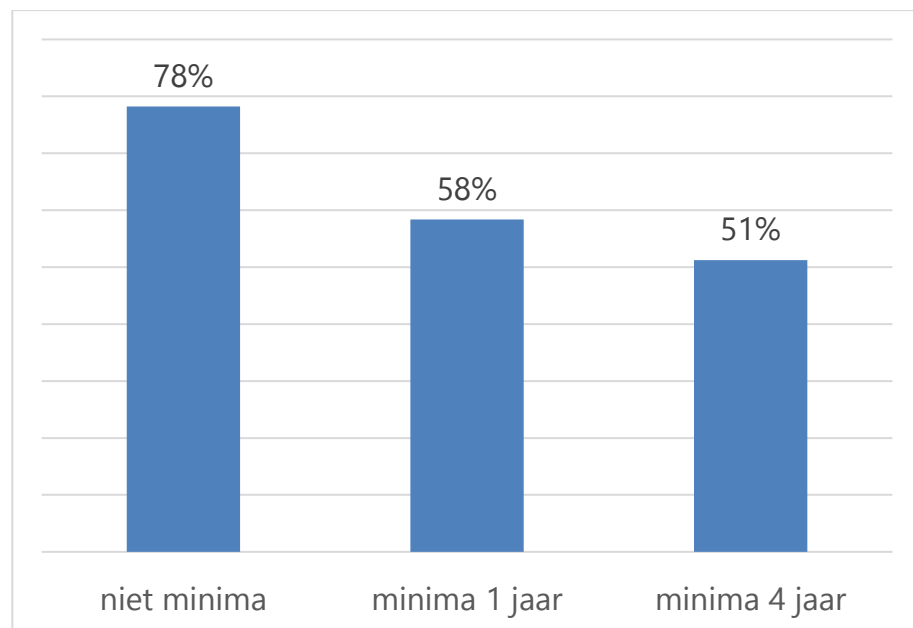
De verschillen in ervaren gezondheid zijn groot: 80 procent van de niet minima geeft aan te beschikken over een (zeer) goede gezondheid, tegenover slechts 53 procent van de langdurige minima. Ook in de mate waarin mensen aangeven hinder te ondervinden van lichamelijke en of geestelijke gezondheidsproblemen, zien we duidelijke verschillen tussen minima en niet minima.

Figuur 14. Percentage dat aangeeft last te hebben van (sterk) belemmerende lichamelijke of geestelijke gezondheidsproblemen

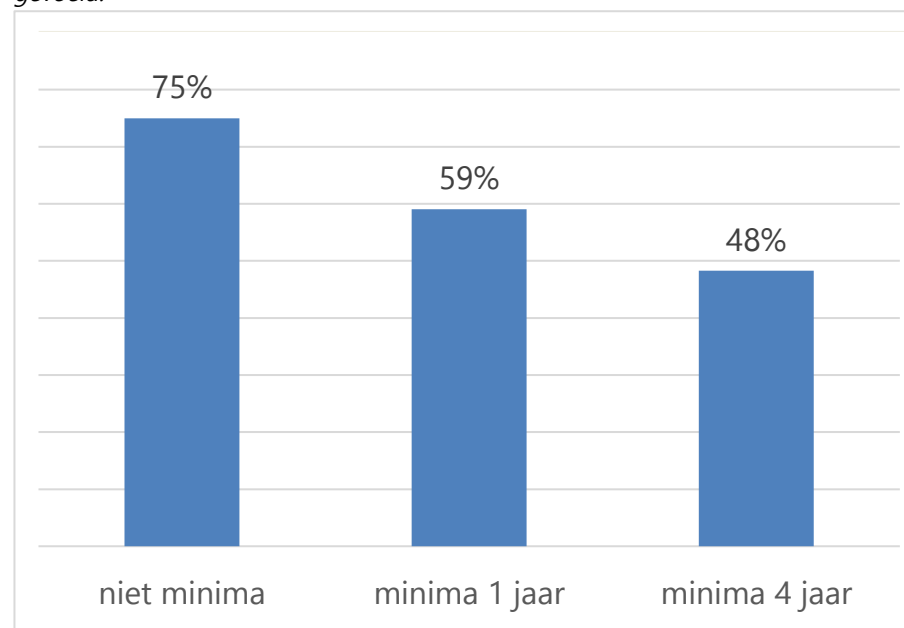
4.3 Tevredenheid (met het leven) en geluksgevoel

Figuur 15. Percentage dat aangeeft tevreden te zijn met zijn/haar leven

In de bovenstaande figuur zien we dat niet minima gemiddeld meer tevreden zijn met hun leven dan minima. Ook voelen ze zich gedurende een periode (14 dagen) voor het invullen van de enquête gelukkiger dan de minima.

Figuur 16. Percentage dat aangeeft zich de afgelopen twee weken gelukkig te hebben gevoeld.

4.4 Sportgedrag en gebruik (culturele) voorzieningen

We zien een duidelijk verschil in de mate waarin mensen sporten. Het lijkt dat deelname aan sport en evenementen afneemt als mensen langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Bij het gebruik van culturele voorzieningen geldt dat niet altijd.

Tabel 8. Gebruik van (culturele) voorzieningen en sportbeoefening

	Niet minima	Minima 1 jaar	Minima 4 jaar
Deelname activiteiten in wijkgebouw, bibliotheek of cultureel centrum	46%	54%	48%
Bezoek festival, braderie of evenement (minimaal één keer per maand)	75%	68%	54%
Bezoek kerk, moskee, levensbeschouwelijke groep	18%	24%	20%
Bezoek café, restaurant of discotheek (minimaal één keer per maand)	53%	43%	27%
Lid sportvereniging	43%	27%	18%
Doet aan sport	65%	52%	45%

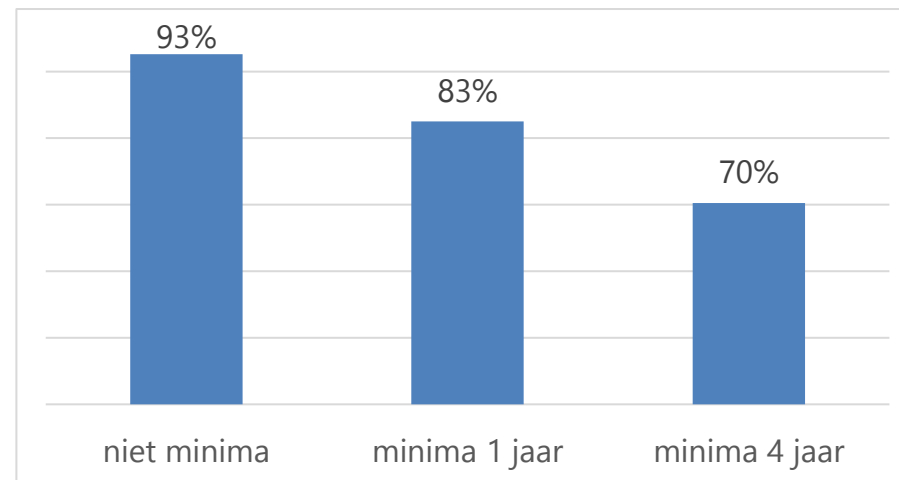
Langdurige minima gaan ook minder vaak naar festivals en evenementen dan beide andere groepen. Ze gaan ook minder vaak naar een café of een restaurant. Zie hiervoor de bovenstaande tabel. Minima maken wel in vergelijkbare mate gebruik van wijkgebouw, bibliotheek en cultureel centrum. Ook het bezoek van kerk en moskee ligt in dezelfde orde van grootte.

4.5 Minder sociale contacten en minder sociale steun

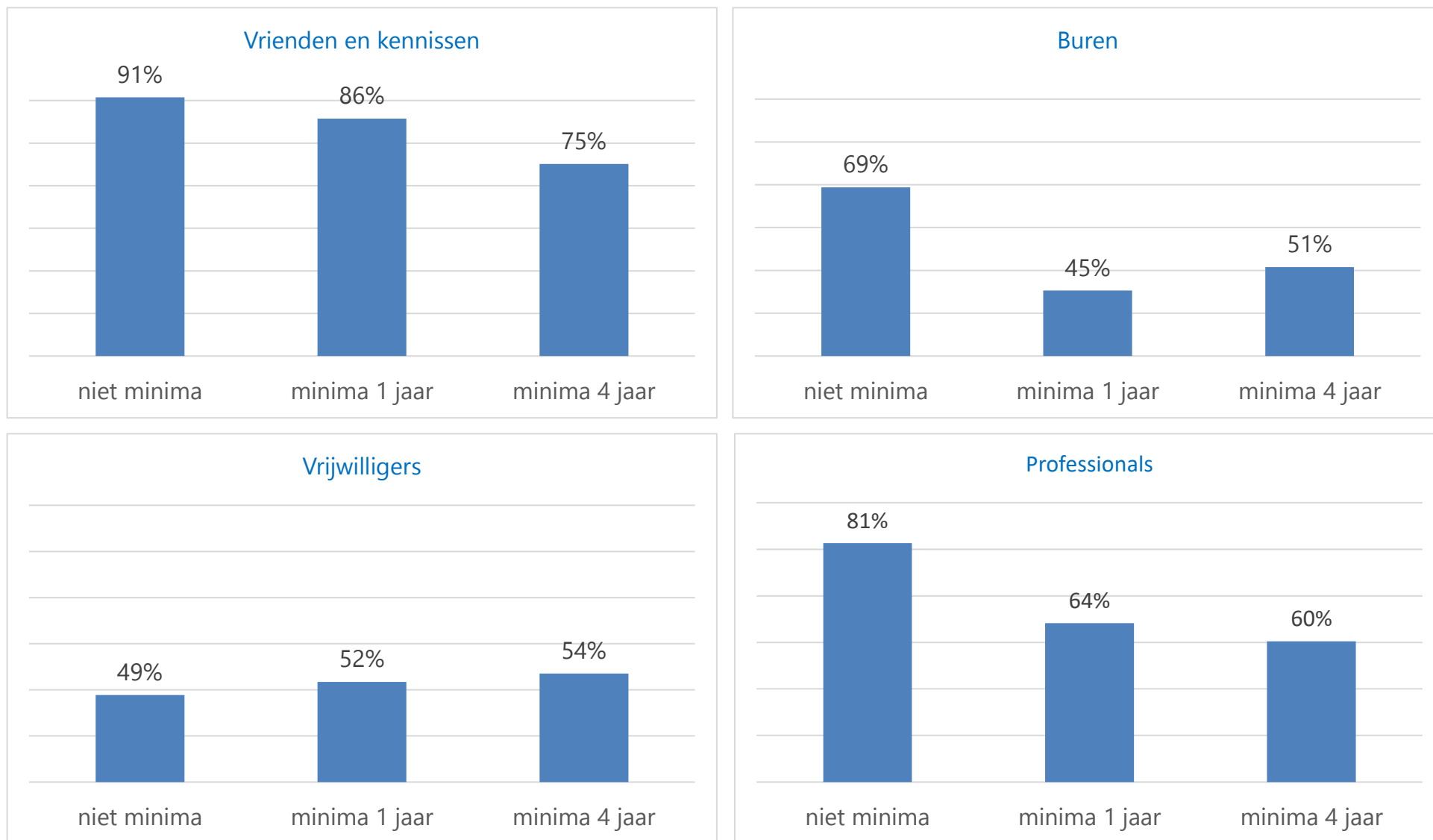
In de Leefbaarheidsenquête werd gevraagd in hoeverre respondenten 'zeker of waarschijnlijk' een beroep kunnen doen op verschillende sociale netwerken. In het geval van familie, vrienden, kennissen en burens, maar ook bij

professionals (bijvoorbeeld uit de gezondheidszorg), kunnen minima naar eigen zeggen minder goed aankloppen in vergelijking met niet minima. Bij vrijwilligers kunnen minima naar hun idee dan juist wel weer goed terecht.

Figuur 17. Ik kan als dat nodig is terugvallen op de hulp van mijn familie

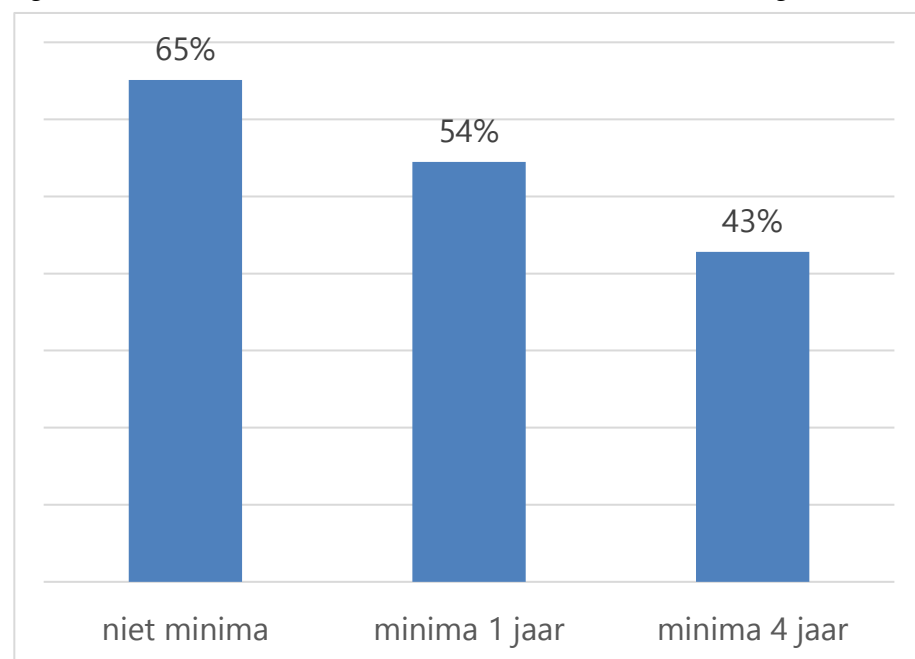
Figuur 18. Ik kan als dat nodig is terugvallen op de hulp van ...

4.6 Tevredenheid over het meedoen in de samenleving

Er wordt vaak gedacht dat mensen met weinig geld onvoldoende participeren, meedoen in de samenleving. Maar is dat ook zo? We vonden wel verschillen in de antwoorden tussen minima en niet minima. Problemen met geld kunnen daarbij van invloed zijn. Maar ook een slechtere gezondheid en het hebben van een kleiner netwerk kunnen hierbij een rol spelen. Het zijn allemaal factoren die elkaar beïnvloeden.

Figuur 19. Tevredenheid over de manier van meedoen in de samenleving

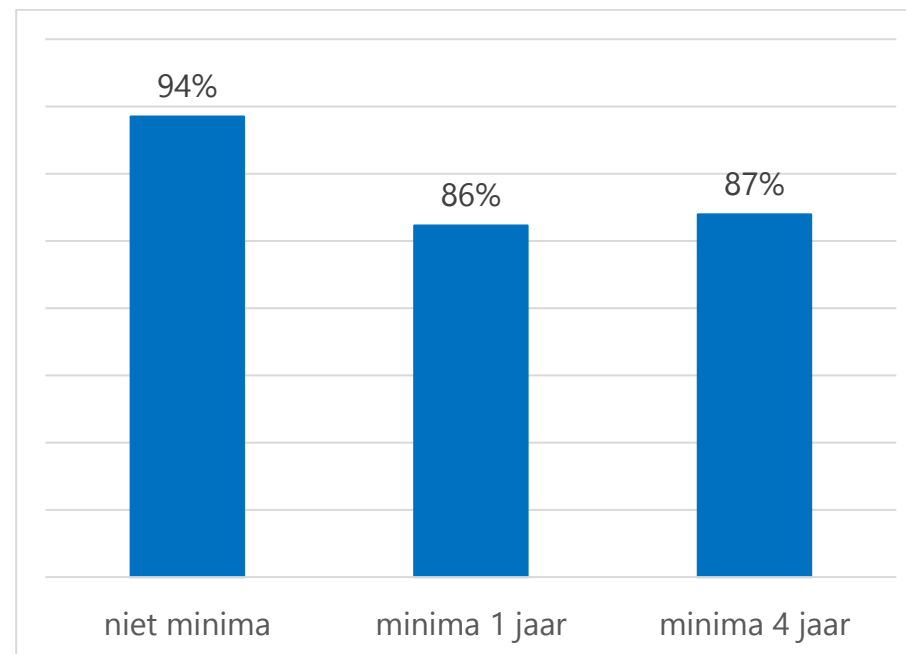

De draad weer oppakken

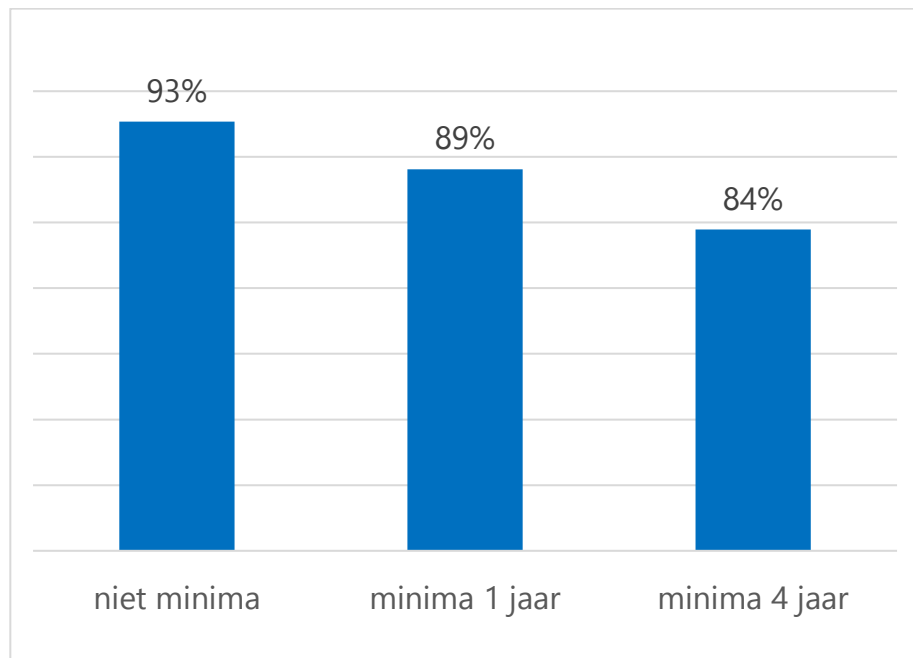
Niet minima hebben over het algemeen minder moeite hun leven weer op te pakken na een periode waarbij het even iets minder gaat. Tussen de groepen kort- en langdurige minima zien we wat dat betreft geen verschil.

Ook kunnen niet minima iets gemakkelijker hulp organiseren als dat nodig is (zie volgende pagina).

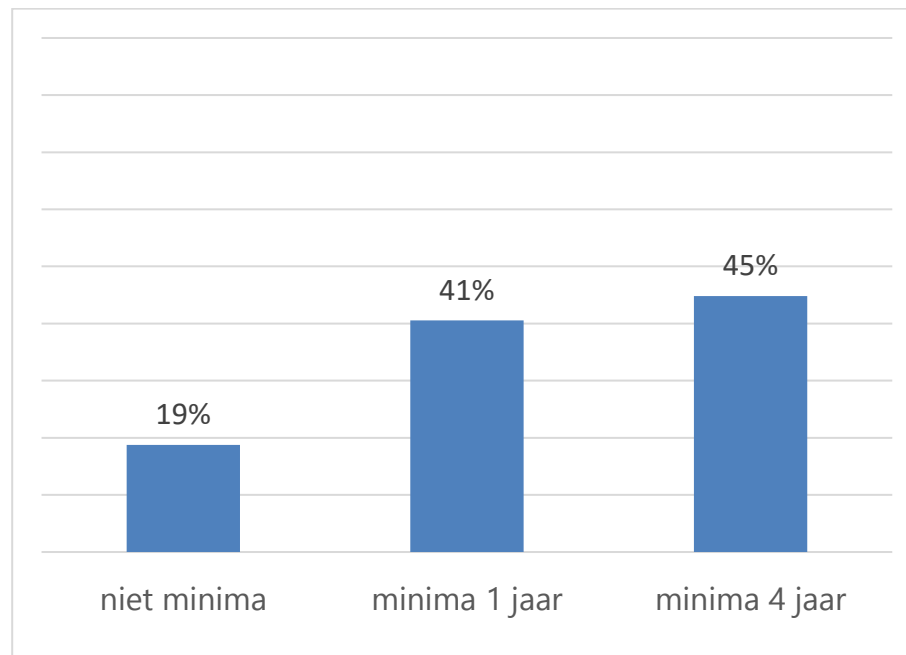
Figuur 20. Ik pak de draad gemakkelijk weer op als het even heeft tegengezet

Figuur 21. Ik organiseer zelf gemakkelijk hulp als ik dat nodig heb

Figuur 22. Voelt u zich wel eens eenzaam?

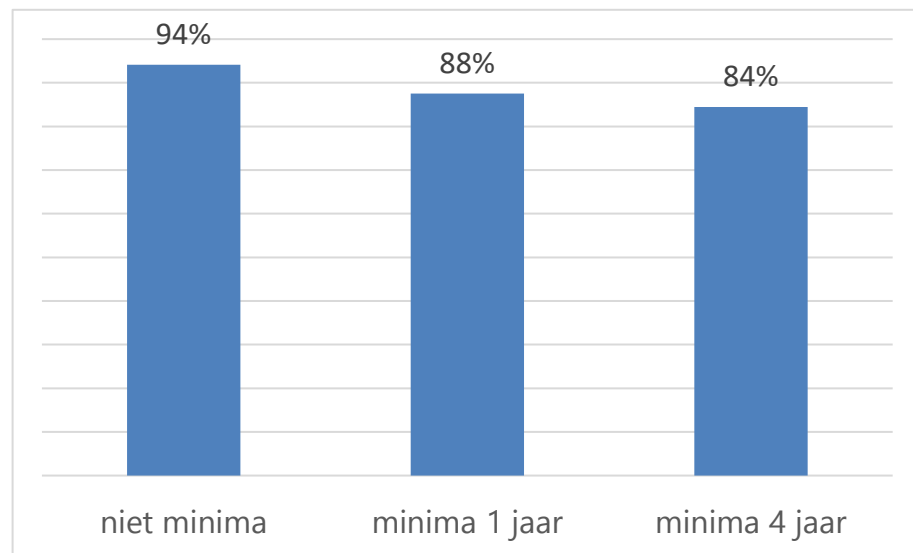

4.7 Armoede en isolement

Op de vraag in hoeverre burgers van Groningen zich wel eens eenzaam voelen, geven minima beduidend vaker aan last van dergelijke gevoelens te hebben.

Vrijwel alle deelnemers aan de Leefbaarheidsenquête geven aan naar hun idee voldoende contacten te hebben.

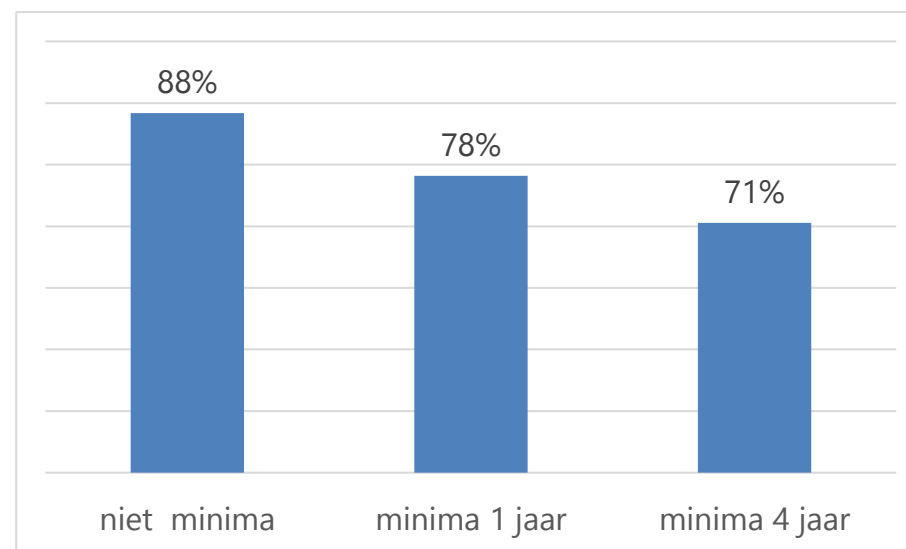
Figuur 23. Heeft u voldoende contacten?

Mensen met wie je écht kunt praten en die je hulp en advies kunnen geven als dat nodig is

Veel minima hebben geen sociaal netwerk in een werksomgeving; ook gaan ze, zoals we hierboven zagen, minder uit (café en andere uitgaansgelegenheden). Daarnaast hebben ze minder contact met vrienden en buren. Kennen ze genoeg mensen om hulp of advies te vragen als dat nodig is?

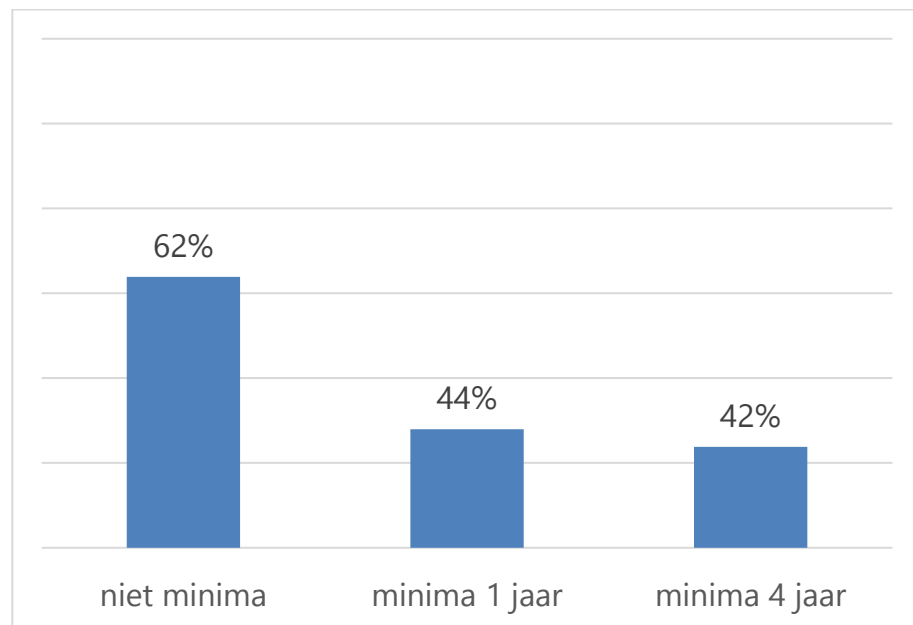
Figuur 24. Ik ken genoeg mensen die ik om hulp of advies kan vragen als dat nodig is

Met betrekking tot het kunnen vragen om hulp en advies zien we enig verschil tussen de drie groepen.

We vroegen burgers van de gemeente ook in hoeverre ze genoeg mensen kenden met wie ze écht konden praten. Zie hiervoor de volgende figuur.

Figuur 25. Ik ken genoeg mensen waarmee ik écht kan praten

Minima kennen wel substantieel minder mensen met wie ze écht kunnen praten. Onderling bij beide minimagroepen zien we geen verschil.

4.8 Concluderend

We vinden een duidelijke samenhang tussen het hebben van weinig geld enerzijds en een minder positief oordeel met betrekking tot een aantal maatschappelijke, lichamelijke en psychosociale factoren anderzijds. Die samenhang wijst niet per se op een oorzakelijke relatie tussen beiden. Andere intermediaire factoren, zoals gezondheid, kunnen een grote rol spelen. Hiermee wordt bedoeld dat lichamelijke en/of geestelijke klachten kunnen leiden tot zowel het hebben van weinig geld (geen betaald werk) als een geringe mate van welbevinden.

Daarnaast geldt ook dat (hoewel minima op een aantal factoren minder scoren dan niet minima) niet alle uitkomsten voor minima erg negatief zijn. Zo geeft bijvoorbeeld meer dan 80 procent aan wel hulp voor zichzelf te kunnen organiseren als dat nodig is en kent meer dan 70% van de minima wél voldoende mensen die ze om hulp of advies kunnen vragen.

4.9 Participatie van huishoudens met kinderen

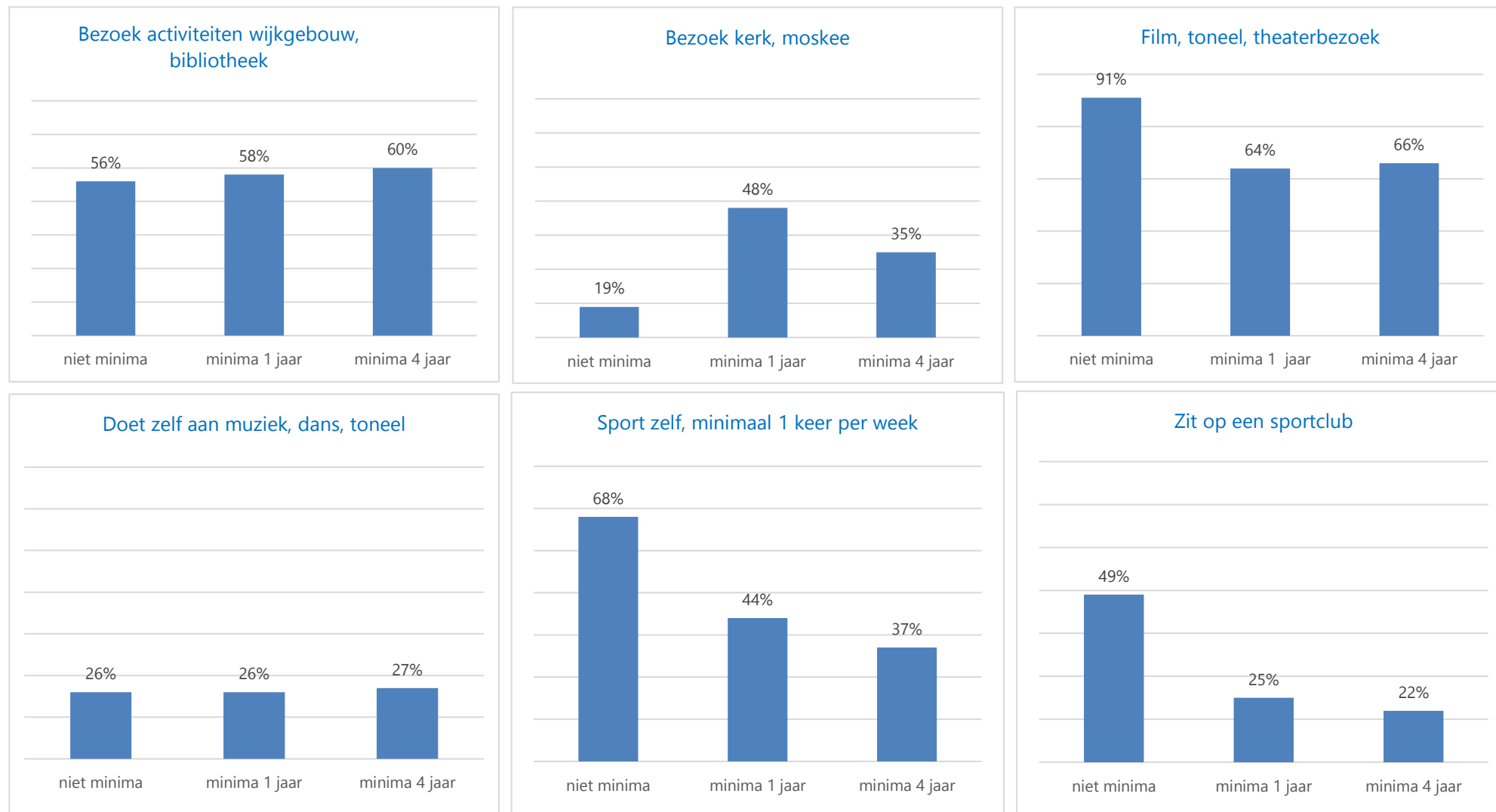
We hebben ook gekeken naar verschillen in participatie tussen minima- en niet-minimahuishoudens met kinderen. Met participatie wordt hier bedoeld: het bezoeken van culturele activiteiten en instellingen en andere verenigingen.

Minimahuishoudens met kinderen bezoeken minder vaak een festival en/of een evenement. Ook gaan ze minder vaak naar een bioscoop of een theater. We zien geen verschil in het bezoeken van wijkgebouwen en bibliotheken. Ook zien we geen verschil in het beoefenen van culturele activiteiten (muziek, dans, toneel).

Wel doen minimahuishoudens met kinderen minder aan sport en zijn ze minder vaak lid van een sportclub.

Deze scores zijn wat lastig te interpreteren. De antwoorden binnen de enquête zijn vooral afkomstig van een ouder binnen een minimagezin en niet van een van de kinderen. De scores zeggen dus vooral iets over de omgeving waarin deze kinderen opgroeien.

Figuur 26. Huishoudens met kinderen die minimaal één keer per maand onderstaande activiteiten ondernemen.

5 Energiearmoede

Hoewel geen permanent onderdeel van de Armoedemonitor, besteden we dit jaar aandacht aan het fenomeen 'energiearmoede'. Door de snel stijgende energieprijzen zal het voor veel minima dit jaar lastiger worden financieel rond te komen.

Energiearmoede beschrijft het verband tussen inkomen en de kosten van energie. Energiearmoede ontstaat vaak door (een combinatie van) het hebben van weinig geld, lage energie-efficiëntie van de woning, inefficiënt gedrag van bewoners en stijgende energieprijzen. Een indicator die landelijk veel wordt gebruikt bij het vaststellen van energiearmoede, is de zogenaamde energiequote: het bedrag van de energierekening gedeeld op het inkomen. Als dat verhoudingsgetal 10% of hoger is, spreken we van energiearmoede.⁴ In dit hoofdstuk geven we een overzicht van huishoudens met een hoge energiequote (8% of hoger).

Studenten

Studentenhuishoudens worden niet betrokken bij het hieronder vaststellen van energiearmoede. Dit heeft vooral een praktische reden: voor het kunnen berekenen van een energiequote geldt dat er precies één huishouden op één adres moet wonen en dat het huishouden bovendien een bekend inkomen en vermogen moet hebben. Op de situatie van studentenhuishoudens komen we aan het eind van dit hoofdstuk nog even terug.

Energiequote

Bij huishoudens met een **hoge energiequote** bedraagt de energierekening (gas en elektriciteit) meer dan 8% van het inkomen. Met inkomen wordt in dit

hoofdstuk bedoeld: het besteedbaar huishoudinkomen, inclusief het vermogen. Wanneer huishoudens meer dan 10% van hun inkomen kwijt zijn aan energielasten, wordt er in zijn algemeenheid gesproken van **energiearmoede**. Als er sprake is van energiearmoede is er een grote kans dat huishoudens problemen hebben - of kunnen krijgen - met het betalen van de energierekening.

Energiequote en minima

Een hoge energiequote is voor minima meestal een groter punt van zorg dan voor niet minima. Zoals we in dit hoofdstuk zullen zien, komen hoge energiequota bij minimahuishoudens veel vaker voor dan bij niet minima. Bij minimahuishoudens blijft bij hogere quota absoluut gezien ook minder geld over om van te leven.

5.1 Huishoudens met een energiequote van 8%

In het onderstaande overzicht zien we het aantal huishoudens met een hoge energiequote in het jaar 2019. Hierbij worden alleen huishoudens meegenomen met een gasaansluiting. We splitsen de huishoudens uit naar de soort woning: koopwoningen, verhuur (corporatie) en verhuur (particulier). Het blijkt dat bij sommige huishoudens (bijvoorbeeld huur in de particuliere sector) energiearmoede vaker voorkomt dan bij andere. De onderstaande figuur moet als volgt worden gelezen: de 66% onder 'Koopwoningen' betekent dat 66% van alle minimahuishoudens (310) in koopwoningen een energiequote heeft van 8% of meer.

⁴ <https://publications.tno.nl/publication/34638644/4OIuwM/TNO-2021-P11678.pdf>

Tabel 9. Huishoudens in de gemeente Groningen met een energiequote van 8 procent, uitgesplitst naar type woning (2019).

	Koopwoningen		Huurwoningen (corporatief)		Huurwoningen (particulier)	
Minima	66%	(310)	46%	(4675)	59%	(673)
Niet minima	3%	(1.202)	8%	(1.427)	8%	(677)
Alle huishoudens	4%	(1.512)	22%	(6.102)	15%	(1.350)

Het eerste dat opvalt, zijn de grote verschillen tussen minima- en niet minima-huishoudens als het gaat om het aandeel met een energiequote van 8%. Dat wordt vooral veroorzaakt door het lagere inkomen van de groep minima. Heb je een laag inkomen, dan gaat een relatief groot aandeel (dus grotere energiequote) van je inkomen naar de energierekening.

Het soort woning is ook van belang. In een corporatiewoning is een minima-huishouden relatief het kleinste deel van het inkomen kwijt aan energie. Misschien zijn die corporatiewoningen iets beter geïsoleerd dan de woningen op de particuliere markt. Dat het gemiddelde percentage (Alle huishoudens) in de particuliere sector iets lager uitvalt dan bij de corporatiewoningen, komt omdat er meer niet minima particulier huren en minima juist corporatief.

Het aandeel minima met een koopwoning is relatief klein. De minima die wel een eigen huis in bezit hebben, zijn relatief duur uit met hun energierekening. Dit heeft misschien te maken met de grootte van de woning en/of het feit dat een huiseigenaar vooral zelf (financieel) verantwoordelijk is voor energiebesparende aanpassingen in huis: niet elk minima-huishouden heeft daar veel middelen toe.

5.2 Huishoudens met een energiequote van 10%

Zou je bij een energiequote van 8% nog kunnen spreken van een 'dreiging van energiearmoede', in het algemeen wordt bij een quote van 10% daadwerkelijk gesproken van energiearmoede, zeker bij minimahuishoudens. In 2019 constateren we dus minimaal 2.980 minimahuishoudens (250+2.300+430) met een energiequote van in ieder geval 10%. 1.545 (200+1065+280) minimahuishoudens, zie tabel 11, hebben zelfs een energiequote van 12% of meer.

Tabel 10. Huishoudens in de gemeente Groningen met een energiequote van 10 procent, uitgesplitst naar type woning (2019).

	Koopwoningen		Huurwoningen (corporatief)		Huurwoningen (particulier)	
Minima	53%	(250)	22%	(2.300)	37%	(430)
Niet minima	1%	(420)	2%	(390)	4%	(300)
Alle huishoudens	2%	(670)	10%	(2.690)	8%	(730)

Wat ook opvalt, is dat de afname van het deel minima bij een hogere energiequote veel geringer is dan bij de niet minima. Het meest opvallend is dit bij de koopwoningen: 310 minimahuishoudens hebben een energiequote van minimaal 8%, 250 daarvan hebben ook een energiequote van 10%. Bij niet minima vinden we voor 8% 1.200 en voor 10% zijn daarvan 420 overgebleven.

5.3 Huishoudens met een energiequote van 12%

In de onderstaande tabel lezen we dat in 2019 ruim 1.500 minimahuishoudens een quote hebben van 12% of meer. Deze huishoudens hebben mogelijk serieuze problemen met het voldoen van hun energierekening.

Tabel 11. Huishoudens in de gemeente Groningen met een energiequote van 12 procent, uitgesplitst naar type woning (2019).

	Koopwoningen		Huurwoningen (corporatief)		Huurwoningen (particulier)	
Minima	42%	(200)	10%	(1.065)	25%	(280)
Niet minima	1%	(150)	1%	(105)	2%	(170)
Alle huishoudens	1%	(350)	4%	(1.170)	5%	(450)

Aandeel minima bij de verschillende energiequotes

Vervolgens kijken we naar het aandeel minima binnen het totaal aantal huishoudens met een hoge energierekening (quote van meer dan 8%). Bij de huishoudens met een energiequote van 8% is het aandeel minima 63%, bij een quote van 10 stijgt dit aandeel naar 73%, bij 12% stellen we vast dat 78% van de huishoudens minima is. M.a.w. hoe groter de energiequote (oplopende kosten), des te groter is het aandeel minima binnen die groep.

5.4 De invloed van stijgende energieprijzen

Hierboven stelden we al vast dat veel minima een relatief groot deel van hun inkomen aan energie besteden. De vraag is wat dan de invloed is van mogelijke – feitelijk te verwachten - stijging van de energierekening.

Het CBS stelde in februari 2022 vast dat de gemiddelde energierekening ten opzichte van het jaar ervoor was gestegen met 86%.⁵ Deze verhoging gold alleen voor huishoudens met een aflopend energiecontract. Minima met een energiequote van 8% zien met een dergelijke verhoging hun energiequote stijgen naar zo'n 15 procent. Minima met een maandinkomen van €1200 betalen met een energiequote van 8% ongeveer € 96 aan energiekosten. Als die rekening wordt verhoogd met 86% betaalt dit huishouden € 178. De energiequote komt daarmee op 15%. Ruim boven de grens die geldt voor het vaststellen van energiearmoede (10%).

Bijna de helft van alle minimahuishoudens had in 2019 een energiequote van 8%. Bij een substantiële verhoging van de energietarieven is deze hele groep in één klap 'energiearm' (energiequote groter of gelijk 10%). Echter ook een fors aandeel van de huishoudens die nu nog onder de 8% norm zit, zal door de stijging de norm van de 10% energiearmoede passeren. Als de energieprijzen eind 2022 verdubbelen ten opzichte van 2019, is elk minimahuishouden met een energierekening rond de 60 euro (in 2019) in 2022 energiearm: een verdubbeling naar 120 euro is voor veel minimahuishoudens meer dan 10% van hun netto inkomen. Het aandeel energiearme minima kan dus fors oplopen, afhankelijk van contract, prijsontwikkeling en compensatiemaatregelen.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/prijs-van-energie-86-procent-ho-ger#:~:text=Effect%20van%20verbruik%20op%20de%20energierekening&text=Het%20effect%20van%20een%20verwacht,ten%20opzichte%20van%20vorig%20jaar.>

Resumerend

1. Door de stijgende energieprijzen dreigt een groot aandeel minima-huishoudens (48% met nu al een energiequote van 8%) het slachtoffer te worden van energiearmoede. 25 procent van alle minima was in 2019 al energiearm (quote minimaal 10%)
2. Door een door het CBS vastgestelde verhoging van de energierekening met 86% dreigt meer dan driekwart van de minimapopulatie in 'energiearmoede' (energiequote groter dan 10%) terecht te komen.
3. Waarschijnlijk is dit nog een onderschatting. Minima hebben een inkomen beneden de 110% van het sociaal minimum. Bij de schatting, gemaakt onder punt 2, gaan we uit van die 110%. Elders in deze monitor werd al duidelijk dat een groot deel van die minima een veel lager inkomen heeft dan die 110%. Zo zit ongeveer een vijfde van de minima onder de 80% van dat sociaal minimum. Hoe lager het inkomen, des te groter de gevolgen van de stijging van de energielasten.

5.5 Lokale verschillen

In sommige buurten is vaker sprake van energiearmoede dan in andere. Dat heeft waarschijnlijk vooral te maken met de woningen (grootte, mate van isolatie) binnen dat gebied in combinatie met de grootte van de minimapopulatie. In de tabel op de volgende pagina staan per specifiek gebied (kompaswijk) vermeld:

1. Aantal minimahuishoudens met energiequote 10,
2. Percentage minimahuishoudens met energiequote 10,
3. Aantal niet minimahuishoudens met energiequote 10,
4. Percentage niet minimahuishoudens met energiequote 10.

De tabel is aflopend gesorteerd voor het percentage huishoudens met een energiequote van 10. Alle waarden binnen de tabel zijn afgerond op

vijftallen. Waarden onder de 10 worden niet getoond; om die reden ontbreekt ook een aantal kompaswijken in de tabel. Om dezelfde reden tellen de in de tabel aangegeven wijken niet op tot het totaal van de gemeente Groningen.

Studenten

Zoals boven aangegeven, zijn in deze rapportage studentenhuishoudens niet meegenomen. Het probleem van de energiearmoede voor huishoudens wordt dus feitelijk nog onderschat, omdat veel studentenhuishoudens ook in de financiële problemen komen door de sterk stijgende energiekosten. In de huidige situatie worden studenten nog niet gecompenseerd (800 euro regeling) voor deze prijsstijging. Wel kunnen studentenhuishoudens in Groningen een beroep doen op een vorm van bijzondere bijstand als ze de energierekening niet meer kunnen betalen.

Tabel 12. Huishoudens in de gemeente Groningen met een energiearmoede (HEQ >= 10%)

Gebied	Minima		Niet minima	
	aantal	perc.	aantal	perc.
Gemeente Groningen	2975	25%	1110	2%
Meerdorpen	15	52%	15	3%
Schildersbuurt	30	45%	25	2%
Ten Boer	70	40%	55	2%
Professorenbuurt	70	37%	20	1%
Badstraten-Zeeheldenbuurt	40	35%	15	2%
Selwerd	155	35%	40	3%
Grunobuurt	30	34%	10	2%
Haren	80	32%	80	2%
Oosterhoogebrug-Ulgersmaborg	45	31%	30	2%
Kostverloren	70	30%	10	2%
Glimmen-Onnen-Noordlaren	10	29%	40	5%
Hortusbuurt-Ebbingekwartier	60	28%	20	2%
De Wijert-zuid	15	28%	10	1%
Helpman-Sterrebosbuurt	55	27%	30	2%
Hoogkerk	85	26%	55	2%
Lewenborg	170	26%	55	2%
Vinkhuizen	190	25%	50	2%
Binnenstad	105	25%	40	2%
Beijum	260	24%	65	2%
De Hoogte	130	24%	20	2%
Indische buurt	245	23%	50	2%

Paddepoel	205	23%	50	2%
Oosterhaar	30	23%	10	1%
Binnenstad-oost	50	23%	20	3%
Oosterpoort	70	22%	30	2%
Oosterparkwijk	295	22%	65	2%
Noorderplantsoenbuurt	30	22%	20	2%
De Wijert	105	21%	25	1%
Corpus den Hoorn	70	19%	20	1%
Rivierenbuurt	40	19%	20	2%
Oranjebuurt	30	18%	15	2%
Hoornsemeer	25	13%	10	1%

Colofon

Armoedemonitor 2022

Auteurs:

Klaas Kloosterman

Opdrachtgever:

Gemeente Groningen

Fotografie:

Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) Groningen

Uitgave:

Onderzoek Informatie en Statistiek (OIS) Groningen